

MEGÉRTVE MEGÉLNI

Oktatási anyag a Soproni Petőfi színház
előadásaihoz

TARTALOM

Porka havak (táncmű) – Isten komédiása (színjáték) –
Két úr szolgálja (komédia) – Kamaszszületés (színházi
nevelési előadás szövegkönyve)

Németh Ervin

Két táncjáték a
Sopron Balett előadásában

Porka havak

A két különálló táncjáték arról mesél a tánc nyelvén, hogy – Nagy László gondolatát felidézve – miképpen őrizhetjük meg az emberi arcunkat. A két részt a téli képek rideg világa, az emberi viszonyok szövevényes hálója, a valóság és a misztikum kapcsolata, valamint az emberi létünkben testet öltő csoda köti össze. Mindkét rész nagyon is emberi történetet idéz fel: az első az egyes ember, a második az emberiség boldogságkereséséről mesél.

Honnan ered a táncelőadás közös címe? Milyen nyelvi közeget, milyen szokást idéznek fel az alábbi szövegek?

Porka havak esedesnek – de hó reme, róma.
Nyúlak, rókák játszadoznak – de hó reme, róma.
Bényomoztunk a faluba – de hó reme, róma.
Fóris Mózsas udvarába – de hó reme, róma.
Ottan látánk rakval házat – de hó reme, róma.
Abba látánk vetve ágyat – de hó reme, róma.
Küjjel fekszik jámbor gazda – de hó reme, róma.
Belül fekszik gyenge hölgye – de hó reme, róma.
Közbül fekszik párizs gyermek – de hó reme, róma.
Serkengeti atyját s anyját: – de hó reme, róma.
– Kelj fel, atyám! Kelj fel, anyám! – de hó reme, róma.
Mert bejöttek a régiek! – de hó reme, róma.
Régi törvény: nagy rét ökör – de hó reme, róma.
Annak fele regösöké – de hó reme, róma.
Hátán hosszan sült pecsenye – de hó reme, róma.
Annak fele regösöké – de hó reme, róma.
Szarva teli főtt pereccel – de hó reme, róma.
Annak fele regösöké – de hó reme, róma.
Farka bojtján egy kóssó sőr – de hó reme, róma.
A maradjon a gazdának! – de hó reme, róma.
Kődökibe köből komló – de hó reme, róma.
A maradjon az asszonynak – de hó reme, róma.

Kénos (Udvarhely)

Az alábbi részlet a nyugat-dunántúli Bük községben felgyűjtött regösének:

*Amott keletkezik egy zöld pázsit,
Azon legelészik csoda féle szarvas,
Csoda féle szarvasnak ezer ága, boga,
Ezer mise gyertya,
Gyulladva gyulladjék,
Soha el ne aludjék,
Hej regü rejtem, regü, regü, regü rejtem.*

Milyen összefüggést fedezel fel a két regösének és a középkori Képes Krónika iniciáléjában megfestett történet állatmotívumai között? (Elolvashatod az Isten anyala szarvas képében megjelenik László hercegnek és Géza királynak című részt a krónikából, ha még közelebb akarsz jutni a válaszhoz!)

A regölés kereszténység előtti évzáró-évkezdő szokás. Lényege ennek is a szerencse, bőség, termékenység biztosítása. Úgyszólván minden eleme, motívuma régies, ill. más-más időszakból való, nem mindig egyértelműen megfejtett. A szokás a magyar nyelvterület nyugati és keleti szegélyén maradt fenn, de lényeges különbségekkel. Itt közölt szövegünk erősen kopott, az újév körüli régi állatalakoskodás emlékét őrzi.

I. rész: HAVON DELELŐ SZIVÁRVÁNY

Alekszej Batrakov koreográfus Varga Gábor soproni zeneszerzővel alkotta meg az első részt *Havon delelő szivárvány* címmel, amelyben nemcsak a cím idézi Nagy László költő hosszúversét, hanem a vers részletei is elhangzanak a kísérőzene szövegébe szőve. A táncmű a szerelem erejéről, az összetartozás érzésének szükséges voltáról, az újra és újra nekilendülés embert próbáló küzdelméről szól, hogy „az otthon, mint a nagyvilág / ki ne hűljön, / hogy az ember az életét / újra kezdje, / ha szétzüllött a csillagok / égi kertje”.

Maga a történet az égi-természeti világból elindulva mondja el egy hómadár és egy favágó legény egymásra találásának meséjét, akiknek nemcsak a természeti és emberi hatalmakkal, de önmagukkal is meg kell küzdeniük, hogy aztán a táltos dobjának hangjától kísérve végül szerelmükben összetalálkozhassanak.

AZ ELBESZÉLŐI NÉZŐPONT ÉS A TÁNC DRAMATURGIÁJA

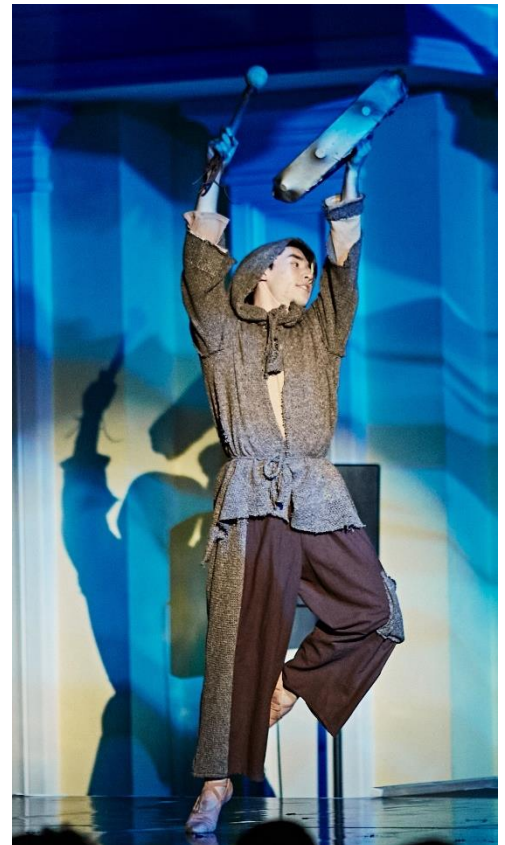
A mesés alaptörténetet – a szegény favágó, Grinya és a különös falusi lány, Viola egymásra találásának szüzességét – bizonyos pontokon megszakítja a képen látható figura megjelenése és tánca.

Milyen kellék látható a képen a kezében, amely végig fontos szerepet tölt be a megjelenésekor?

Milyen szerepet tulajdoníthatunk neki a történetben az általa használt kellék alapján? Válogasd ki az alábbi kifejezések közül azokat, amelyek illenek a szerepköréhez!

révülés – varázslás – szerelmesek összevarázslása – társalgás a túlvilági lényekkel, az ősök szellemeivel – regölés – jóslás, jóvendőmondás – ágasfa, létra – összeköttetés a túlvilággal – különlegesség, kiválasztottság (főlős testrészt) – óvás, figyelmeztetés

Az oktatási anyag végén található librettó segítségével kövesd végig, milyen pontokon lép be alakító erővel a történetbe, milyen befolyással lesz az események alakulására!

A MESE SZÜZSÉJE ÉS A SZEREPKÖRÖK

A librettóban kifejtett mesevariáns akár több mesére is emlékeztethet bennünket, azt is mondhatnák: több vándorló elem, toposz is fölfedezhető benne.

Idézz fel olyan történeteket, ahol „jégszívű”, emberi érzelmekre nem képes szereplők tűnnek fel! (Nézz körül a musicalek világában is, olvasd el A. Ny. Osztrovszkij *Tavaszi mese* című novelláját, vagy tájékozódj Rimszkij-Korszakov 1882-ben bemutatott *Hópelyhecske* című operájának meséje alapján, esetleg megtalálhatod a világhálón a Pavel Kadocsnyikov rendezte mesefilmet *Sznyegurocska* címen.)

Csoportosítsd a táncjáték szereplőit a varázsmesék szerepkörei alapján!

hős – ellenség (károkozó) – keresett személy (vagy hiány) – adományozó / segítő – útnak indító – álhős

Ki milyen szerepkört tölt be itt, hogyan módosulnak a tipikus mesei szerepkörök ebben a történetben?
Leírható-e a történet a *károkozás* – *a kár helyreállítása* vagy a *hiány* – *a hiány megszüntetése* ellentétpárokkal?

Az adományozó/segítő szerepkörét – funkciója szerint neki kell átadnia a hőst segítő varázssz eszközt – több szereplő is magára vállalja a történet folyamán.

- Kik ezek a szereplők?
- Mi jelenti a varázssz eszközt ebben a történetben?
- Hogyan változik a varázssz eszköz szerepe a történet folyamán: mikor, kinek és hogyan segít?

A ZENE ÉS A TÁNC ÖSSZEFÜGGÉSE A TÖRTÉNETTEL

Varga Gábor zeneszerző a darab számára egyórás zeneművet komponált, amely tartalmaz Rahmanyinov-allúziókat (az orosz zeneszerző zenéje a XX. század első harmadában a késő romantikus Csajkovszkij, de Chopin és Liszt hatását is mutatja), megjelennek benne a bartóki motívumok és a magyar népi tánczenének a stílusa is felismerhető.

A táncjátékból kiemelt alábbi három kép hogyan támasztja alá a fenti állításokat, ill. a koreográfia miként használja fel ezeket az elemeket, hogyan erősíti fel hatásukat a maga eszközeivel?

A vaskos, néha groteszkbe átcsapó népi humor mely szereplők jeleneteiben érhető tetten a táncjátékban, hogyan?

A VERSSZÖVEG MINT ZENEI-RITMIKAI, DRAMATURGIAI ÉS JELENTÉSKÉPZŐ ÖSSZETEVŐ

A zenei szövegben ritmikailag elemként felhangzó versbetétek Nagy László Havon *delelő szivárvány* című hosszúverséből származnak, mint ahogy a történet női főszereplője, a lánnyá változó Hómadár is onnan kapta a Viola nevet.

Vizsgáld meg a mellékelt librettó alapján, a történet mely pontjain szólalnak meg a versbetétek, s milyen szerepet töltenek be a táncjáték dramaturgiájában!

A vers nagy erejű költői képei segítik a jelentés gazdagodását is. Ennek nyomon követésére nézzünk az összetett költői képek mögé, s oldjuk meg az alábbi feladatsort:

1. **Olvasd el figyelmesen az alábbi részleteket, amelyek Nagy László hosszúénekekkel rokon költeményéből, a *Havon delelő szivárvány*ból valók, majd válaszolj a feltett kérdésekre a szövegrészletek alapján!**

Szép erdészlány, Viola,
vad tünemény,
bánatok eltaposója,
mosdani kiszalad a hóba –
nincs ruha rajta,
tűnő lehelet a fátyla,
azt hiszi senkise látja.
(...)
Ragyog a háta,
rezeg a válla,
gyöngysor-gerince
lehorgad,
tompóra lázvert
arca a holdnak.
(...)

Izzik a bőre,
hócsillagok robbannak az érces
zöld levegőbe,
gőz gomolyog,
benne, mint fekete örvény
sűrű sörénye forog.
Rózsacimpája kitágul,
trüszköl,
toporog,
táncol –:
ozmán csikó, deli-szép,
kit a forró szél szült,
de rajta a
napsisakú padisa
kengyele még sose zendült.

Fagy-farkasok jönnek,
gyémánt farka
úzva az éhség dühétől
Viola-vérre,
Viola-húsrá,
tündöklő szőrrel a légből úszva
s végük van, semmivé fogynak,
döglődve
farukra
lerogynak,
csönd-pofával
a szilajViolára
visszavakognak.

- Milyen logikai viszony szervezi egységgé a szövegrészletet? Gyűjtsd össze a két szövegdobozba az összetartozó szavakat, kifejezéseket, s tegye a két csoport közé a logikai viszonyt kifejező jelet!

- Melyek azok a képi elemek, amelyek a meztelen lányt „átváltoztatják”?
- Miként értelmezed a „*rajta a napsisakú padisa kengyele még sose zendült*” kifejezést?
- Mi a képi alapja a fagy-farkasok metaforának a szövegben? Írd a két szó közé azokat a kifejezéseket, amelyek révén a két dolgot egymásra vonatkoztatja a vers szerzője!

	
FAGY	FARKAS
	

2. **Rajzold le az alábbi költői képet (nem a rajz művészi megvalósítása a mérvadó)! Írd fel a kifejezéseknek azt a láncsort, amely a komplex költői kép vázát adja!**

<p>Tengerében a télnek a letarolt hegyhátak jégpikkelyesek, vastag hó-szalonnások, mintha egy halálra-fáradt bálnacsorda dermedt volna a hullámokba, fejük búbján a víz sugára kifújva megfagyott – csillámos ággal kinyílv így áll egy-egy írnagnak meghagyott juharfa, bánatos nyírfa. S csillagok nyüzsögnek, dongják a zuzmarás fákat, óriás méhek az óriás rezedákat.</p>	
--	--

A kifejezések láncsora:

3. **Adj magyarázatot a verscímre az alábbi szövegrészlet segítségével!**

Térdig hóban,
szívükig fagyban
jönnek a fadöntők, jönnek,
füstölnek, fújják a párát
s megdöbentve a némaságot
fel-felköhögnek.

Öklük a szívükön,
hónuk alatt a fejsze,
az edzés színeit játszva
hajol a fűrés a vállra,
viszik e vicsorgó szívárványt
a hegy havasába.

4. **Milyen összefüggést látsz a librettóban is olvasható záró versrészlet és a táncjáték üzenete között?**

Szereplők: Táltos, Viola / Hómadár, Grinya, favágó, Herceg, Öreganyó, Öregapó, Mariska, Barátnők, Favágók (legények), Szolgálólányok

1. jelenet: Téli erdő

Zene nélkül. (1. vers) Táltos. Révülés (a szellemek segítségül hívása)

*Ó, havas erdő némasága, / szél se járja, / oly igen árva,
csak egy magányos / vörösbegy szálldos / ágról-ágra.
Pereg a hópor; / gyenge-reptű / szárnyatolla / két pici seprű
takarít, csak takarít, / söpri az éhség csillagait,
piros kis örült, / bűvöl-bájos,
hideg vesszőkön, / akár a szívem / jajgatva táncol, / szép napot vár;
végtelenségig / fehéredve / ámul a tél, a halál:
micsoda madár, / micsoda madár!*

1.1 Megjelenik három hópehelylány. A táltos farkassá változik. Az erdőben a legények vágják és fűrészelik a fákat, egymást ugratják. Grinya, favágó legény mintha látomást látna: megjelenik előtte a „hómadár”, s elő-előbukkanva a fák közül elbűvöli a fiút. Valami melegség költözik a szívébe. A legények összesűnnek, hívják Grinyát, aki mintha észre sem venné őket, annyira elvarázsolta a „hómadár”. A legények csak legyintenek rá, aztán – mint egy farkashorda – játékból rátámadnak a tisztásra érkező öreganyóra és öregapóra, megmosdatják őket, telitömik a nyakukat hóval. Grinya rájuk se hederít, mintha nem is látná őket. A legények ingerkednek és tréfálkoznak Grinyával. A Grinya szívében fellobbanó érzést észreveszi a táltos, s szertartásos táncával a hómadarat gyönyörű szép lánnyá, Violává változtatja át. Az öregapó és az öreganyó meglátják a lányt, s magukkal viszik a faluba, hogy a segítségükre legyen a ház körül.

1.2 (2. vers) Grinya egyedül marad az erdőben. Hatalmába keríti a szenvedély, szívét égeti a szerelem tüze. (A táltos farkas alakjában szemmel tartja Grinyát, s mintha olvasna a gondolataiban.)

*A csönd szigetén / születik a fény,
a csönd szigetén / erdészek néma házában / ödöngök én. (...)
Nincs menekvés, / neked igazán nincs menekvés –
susogom a kemény leckét,
s elmosolyodni magamban / mégis szeretnék.
Most, ha üldöz is az álom,
veszendő sorsú örömem / hiszem, hogy megtalálom.
Az lesz a bíbor öltönyöm
s akár egy vérmes gárdatiszt, / örömben felöltözöm.
Forralok bort a fagy ellen, / fűtöm a bádognakályhát
és ha nem alhatom, hajnalig hallgatom / parazsa pattogását –
farkasordító hidegben / tüzes dobom lesz, úgy kihevíl
s verem a ritmust vaspálcával / istentelenül.*

2. jelenet: A faluban

2.1 A tömeg összegyűlik az öreg és az öregasszony háza előtt. Pletykák és suttogások hangzanak fel arról, hogy a faluba érkezett egy új lány, fiatal és gyönyörű szép. Mariska nagy hévvel magyarázza, hogy valami boszorkányféle lehet. Megjelenik Grinya, s Mariska illegetni kezdi magát a legény előtt, aki nagyon tetszik neki, de Grinya rá se hederít. A zajra ijedten lép ki a ház elé a két öreg. A férfiak követelni kezdik az öregtől és asszonyától, hogy mutassa meg, miféle szerzet a lány.

2.2. (3. vers) Kilép Viola, ismerkedik a falusiakkal. A legények összevesznek, még verekszenek is egymással: mindenki szeretne az első udvarló lenni, s ráakaszkodnak a lányra. Grinya megvédi őt a legények támadásától. Mariska ezt látva sértettségében elhatározza, hogy megszabadul a vetélytársától. A táltos Viola szépségéről regélt szavaival mintha mindenkit álmra szenderítene (feledés).

*Szép erdészlány, Viola, / vad tünemény, / bánatok eltaposója,
mosdani kiszalad a hóba –
nincs ruha rajta, / nincs ruha rajta, / tűnő lehelet a fátyla, / azt hiszi senkise látja. (...)
Ragyog a háta, / rezeg a válla, gyöngysor-gerince / lehorgad,
tompóra lázvert / arca a holdnak.
Viola a lángok bokra, / paraszak eleven szobra,
gázol a hó-szaharába, / szórja a havat magára,
testét sikálja, / térdig, / derékig, / mellehegyéig,
hol a májbarna / bimbaja fénylik, / fűfűtürelmet szétollózó / szemöldökéig. (...)*

2.3 Grinya felismeri Violában azt a „madár-látomást”, aki megjelent neki az erdőben. A lány is megőrül a legénynek, akiben ő is felfedezte az erdei ismeretlent. A két fiatal nem tudja levenni a szemét egymásról, fellobban szívükben a szerelem lángja.

2.4 A táltos megérzi a közelgő veszélyt, s előre figyelmeztet mindenkit: a herceg érkezik a faluba. Felbolydul a falu, senki nem tudja, mit várjanak az uruk érkezésétől. Mariska azt tanácsolja Violának, hogy maradjon mindig mellette. Megjelenik a herceg, mindenki térdet hajt előtte. Mariska előre tuszkolja Violát, egyenest a herceg elé.

(4. vers)

*Fagy-farkasok jönnek, / gyémánt-falka
úzza az éhség dühétől / Viola-vérre, / Viola-húsra,
tündöklő szörrel a légben úszva / s végük van, semmivé fogynak,
döglődve / farukra / lerogynak, / csönd-pofával / a szilaj Violára / visszavakognak.*

2.5 Ahogy a herceg megpillantja a fiatal szépséget, elragadja a szenvedély. Megparancsolja, hogy vigyék a lányt a palotájába. A lány megretten, s ellenkezni próbál, de a két öreg erővel kiszakítja őt Grinya karjaiból, ellökik a legényt, s átadják Violát a hercegnek. Mindenki elhagyja a teret, Grinya egyedül marad. Magát hibáztatja a tehetetlenségéért.

3. jelenet: Hercegi palota

3.1 A hercegi palotában vagyunk. Bevezetik Violát. Beszélgetés kezdődik közöttük, amely során a herceg igyekszik meggyőzni a lányt: nem akarja semmire sem kényszeríteni, s elengedi, ha a legény nem tud lemondani róla.

3.2 A szolgálók átöltöztetik a lányt gazdag nemesi ruhába.

3.3 Beront a hercegi palotába Grinya. Nem akarják beengedni, de keresztül verekszi magát az őrségen.

A herceg félrevezeti őt, mikor azt mondja neki, hogy a lány a gazdagságot választotta a hercegi palotában, őt pedig elfelejtette már. A legény nem hisz neki.

A szolgálók odavetik Grinya elé a lány régi ruháját.

Megjelenik az öreg és az öregasszony, akik örülnek a gazdag vőlegénynek, s abban reménykednek, hogy most már fényűző módon fognak élni. Grinya semmit sem értve, keserűséggel a szívében hagyja el a palotát.

A herceg, akit felbőszített az öregek megjelenése, megparancsolja, hogy a legpiszkosabb házimunkát végezzék a palotában.

3.4 A szolgálólányok bevezetik Violát. Gazdag, díszes ruhát visel. Várja a legényt, de hiába. Gyönyörködik a ruhacsodákban, mégis várja a kedvesét, de az nem érkezik meg. Viola rosszat sejt, elszökik a faluba, hogy találkozzék a szerelmével.

4. jelenet: Falu. Hercegi palota. A favágó, Grinya háza (kályhával)

4.1 Ünnepe a faluban. A táltos természetvarázsló szertartást, tavas áldozatot mutat be. (A tél kimúlása, a tavasz születése.)

4.2 A táltos nem hagyja abba a szertartást, fokozatosan révületbe esik.

Megjelenik Viola gazdag ruhában, s keresi Grinyát, de seholl sem találja.

A fiatal legény, Grinya érkezik haza a munkából fűrésszel a kezében, észreveszi Violát, s térdre ereszkedik a szépség előtt. A legény csak alakoskodik a lány előtt, mert azt hiszi, a lány már megtagadta őt, s a fényűző életet választotta. (mosoly – fűrés) Viola arra kéri, hagyja abba ezt a játékot, s forrón megöleli.

Megjelenik a herceg a szolgálólányaival, észreveszi az ölelkező szerelmeseket, s korbácsával rávág Grinya hátára. A megkorbácsolt legény elfordul a lánytól, és otthagyja őt. A herceg el akarja vezetni Violát, de az kiszakítja magát a kezéből, s egyedül marad a téren.

4.3 (5. vers) A táltos révületében jóslatot mond.

*Romjain a napvilágnak / a tündér éj megépül,
gyémánt-ablakok / gyémánt-csigákon / szállnak alá az égből.
Éj lesz, különös-fényes, / a formák megmaradnak,
eljön világos derűje / a fagynak.
Ember és állat, / mint mákszem, oly csöppre /
huzózkodnának össze, / hogy magukat mentsék –
csak a tél szélesíti / óriásra a medrét.*

Elkeseredésében Viola segítségül hívja nővéreit és fivéreit, a fagy, a hó és a metsző hideg erőit. Minden pörög és forog körülötte. A lány szíve kihül, s ő újra átváltozik hómadárrá. Bosszút akar állni, s jéggé változtatni az egész falut. (Minden forog, s egyszerre díszletváltás: a hercegi palotában vagyunk)

4.4 A hómadár elrepül a herceghez, s jéggé dermedti őt. Ezt látva a szolgálólányok meg az Öregapó és az Öreganyó félelmükben világgá szaladnak.

4.5 (6. vers) Hírül viszik a történeteket a falubelieknek. Riadalom támad. A táltos mindenkit figyelmeztet a közelgő halálra. (Díszletváltás: Grinya háza)

*Tengerében a télnek / a letarolt hegyhátak
jégpikkelyesek, vastag / hó-szalonnásak,
mintha egy halálra-fáradt / bálnacsorda / dermedt volna a
hullámokba,
fejük búbján a víz sugára / kifújva megfagyott –
csillámos ággal kinyílva / így áll egy-egy írmagnak meghagyott /
juharfa, bánatos nyírfa.
S csillagok nyüzsgögnék, / dongják a zuzmarás fákat,
óriás méhek az óriás / rezedákat.*

4.6. Az Öregapó és az Öreganyó segítséget kérnek Grinyától, s abban a pillanatban berepül a házba a hómadár. (Grinya az izzó kályhánál) A hómadárnak nincs ereje közelíteni a legényhez, hiszen a jég fél a tűztől. Csalogatja, édesgeti magához Grinyát, de az öregek nem eresztik. Grinya megérti, hogy becsapta őt a herceg, s nagy hibát követett el, amikor nem hitt Violának. Szíve egyre erősebben dobog, s hirtelen szenvedéllyel odaugrik a madárhoz, és megcsókolja. S a legény szerelmének tüze megolvasztja a hómadár jégszívét.

Minden újra megmozdul, forog, pörög, táncol. A téli madár szíve megtelik melegséggel, szeretettel, s megint visszaváltozik a gyönyörűség leányává, Violává.

Zene nélkül (7. vers) A táltos hírt ad a tavasz eljöttéről.

*Ha szétzüllött a csillagok / égi kertje
s fuvalkodnak a kakasok / elvesesedve,
akkor az emberek talpraállnak, / kihülnek az ágyak, / lehülnek az
elmék
s forgó köszörűn sikoltva, / kova-szagu csillagot ontva / élesednek
a fejszék.
Térdig hóban, / szívükig fagyban / jönnek a fadöntők, jönnek,
füstölnek, fűjják a párát / s megdöbbsentve a némaságot / fel-
felköhögnek.
Futnak az édes asszonyok, akár a szarvasok, / térdelve, törtetve,
térdüket érces hóparázs / horzsolja véres-tüzesre.
Asszonyok: anyái a tűznek, / a vérnek,
asszonyok: arany-piros bárkák / megrakva visszatérnek,
hattyu-begyesen, vizesen / a halál-habokat szántják –
hogy este a horgas aszu-ág / hegedüljön,
hogy az otthon, mint a nagyvilág, / ki ne hűljön,
hogy az ember az életét / újra kezdje,
ha szétzüllött a csillagok / égi kertje.*

A librettót írta
Alekszej Batrakov és Németh Ervin

II. rész: SZÍVÜNK LEGYEN MOST A JÁSZOL

Demcsák Ottó koreográfus Szarka Gyula zenéjére álmolta meg a második részt *Szívünk legyen most a jászol* címmel, amely Csukás István Karácsonyi vers mindenkinek című költeményének első versszakát idézi. A mű Jézus születéstörténetét meséli újra a szertartásjátékok emelkedett ünnepélyességével, miközben Szarka Gyula zenéje a népdalok és a vallásos népi énekek földközeli rusztikusságát idézve ad támaszt a táncnak. A jól ismert biblikus szereplők – égiek és földiek – mind ott állnak a kisdud jászla mellett, hogy óvják a csodát, a születő reményt, s ne engedjék át az Ember Fiát a gonosz ártó hatalmának.

A JÁTÉK SZERKEZETE

Az evangéliumi születéstörténetet a táncjáték keretbe foglalja, megjelenítve egy-egy képet a nyitányban és a kódában.

NYITÁNY		KÓDA
Krisztus keresztpóz (Golgota) fehér vászonruha vörös lepel a földön fehér lepelbe burkolás apostolok nagypéntek	angyali üdvözet pásztorok imádása háromkirályjárás altatódal fehér és fekete angyal harca karácsony – vízkereszt	üres lepel (torinói) Krisztus elől tanítványok – követők közös tánca feltámadás – mennybemenetel húsvét – pünkösd

Mire utalnak a keretben megjelenő képelemek?

Hogyan szervezi egységgé a táncjáték az evangéliumi történetet és a három ünnepkör történéseit?

Az alábbi képen látható két szereplő nem része az evangéliumi történetnek, ám a táncjátékban több jelenetben is visszatérnek.

Milyen jelentéstartalommal bír e két szereplő beemelése az evangéliumi történetbe?

Csukás István

Karácsonyi vers mindenkinek

Szívünk legyen most a jászol,
ott ringassuk a Gyermeket,
a téli nap hóban gázol,
el ne veszejtse a hideg.
Szép hitedet ne veszítsd el,
nem élhetünk üres szívvel!

A téli nap Isten-óra,
lóg az ég mellényzsebéből,
te vagy lent a mutatója,
mígnem fáradt tested eldőli.
Szép hitedet ne veszítsd el,
nem élhetünk üres szívvel!

Ki számlálja az időket,
világúrnyi léghuzatban,
a semmiben egy kis zöldet,
fényt csillagpor sivatagban?
Szép hitedet ne veszítsd el,
nem élhetünk üres szívvel!

A halottak csonthálója
fogja össze a göröngyöt,
hogy a horda szét ne hordja
mit utóduk megöröklött.
Szép hitedet ne veszítsd el,
nem élhetünk üres szívvel!

Kint is bent is nagy vacogás,
ringassuk hát a Gyermeket,
nem válthat meg már semmi más,
csak a jóság, a szeretet.
Szép hitedet ne veszítsd el,
nem élhetünk üres szívvel!

A TÁNCJÁTÉK ÉS A NÉPHAGYOMÁNY

A táncjáték az evangéliumi történet felidézése mellett beemeli az előadásba a népi vallásosság zenei elemeit, a karácsonyi népénekeket (Csordapásztorok midőn Betlehembe..., Betlehemi falucskába..., Betlehemi csillag ragyog...), de megjelenik három, a karácsonyi ünnepkörbe tartozó népszokás is: a betlehemezés, a regölés és a háromkirályjárás felidézése is.

Kösd össze a szokás nevét a hozzá tartozó attribútumokkal!

betlehemezés

regösének
Porka havak esedeznek, dehó reme róma...

évődés az öregpásztorral

regölés

szerelmesek összevarázslása

háromkirályjárás

bábtáncoltatás

adománykérő formulák

A ZENEI HAGYOMÁNYOK FELHASZNÁLÁSA

A néphagyomány énekei közül a Szarka Gyula – Ghymes együttes – által feldolgozott *Csillagének* is felhangzik az előadásban

Moderato 2

1. Há-rom ki - rá - lyok nap-ján dí-csér-jük é - ne-kek-kel,
or - szá-gunk egy is - táp-ját vi - ga - do - zó ver-sek-kel:

szép jel és szép csil - lag, szép na-punk tá - mad, tá - mad.

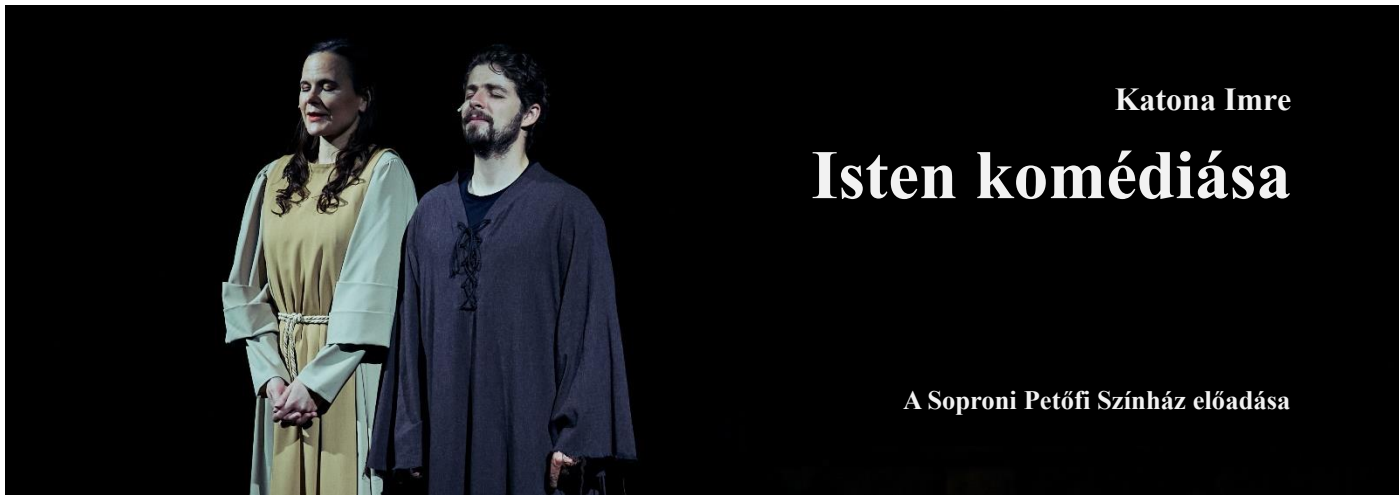
A dal ezen a linken meghallgatható:

https://www.youtube.com/watch?v=TMahiE2J00w&list=OLAK5uy_mivbGjl_kmlieZqcoQ5A7K9HRXl14GBbo&index=6

A **harangnak** a táncelőadás zenei szövetében is kitüntetett szerepe van. Vesd össze az alábbi versben írtakkal, mi a harang feladata!

Kányádi Sándor
Harangfölirot
(ars poetica)

azért harang a harang
hogy hívja az élőket
temesse a holtakat
s hogy árvíz jégverés
tűzveszély idején
s hódító horda láttán
félreverjék

Katona Imre

Isten komédiása

A Soproni Petőfi Színház előadása

Assisi Szent Ferenc népszerű alak a szentek legendáriumában. Isten komédiása, Ferenc mosolyt varázsolt az arcokra, és könnyet csalt a szemekbe. Akik hallgatták, itták a szavát. Ferenc új szerzetesrendet alapított. Ő volt az, aki a legenda szerint megszelídítette a farkast, és prédikált a madaraknak. Ő volt, aki karácsony ünnepén először állított betlehemi jászlat a kisdednek. És ő volt, aki testvérenek tekintette Isten minden eleven teremtményét – és azon túl a Napot, a Földet, a tüzet és vizet, a szelek járását, a Holdat, a csillagokat. Ezeket az ikonikus képeket őrizzük róla Giotto híres freskóinak megfelelően. Katona Imre misztériumjátéka filmszerű képekben rajzolja fel a fordulatokkal teli életút zuhanó, majd magasba emelkedő ívét.

KERETJÁTÉK MINT A MŰFAJ KIJELÖLÉSE

Tekintsd át a Katona Imre által írt misztériumjáték szerkezeti ábráját!

A **misztériumjáték** vallásos színjátékforma a középkorban. Jézus életét mutatta be dramatizált formában. A játék eredetileg a templom kapuja előtt játszódott, fejlődése azonban egyre nagyobb területet, és új színpadtípusokat követelt. A misztériumjátékok sajátos csoportját alkották a **mírákulumok**, melyek a szentek életével, többnyire valamely mártíriummal foglalkoztak, így egyfajta passiónak tekinthetők, melyek csúcspontja a felemelő mártírhálál volt.

- Milyen hasonlóságokat és különbségeket érzékelsz a nyitó és a záró keretjáték között? Mi a szerepe a szertartásnak? A következő mozzanatok milyen szerepet játszanak: *emlékezés, felidézés, megidézés, átlényegülés, összetartozás-élmény?*
- Milyen összefüggésben állnak a keretjáték történései, formája a színjáték megnevezett műfajával, a misztériumjátékkal?

A SZÍNJÁTÉK SZERKEZETE

A Bibliában olvasható Pál apostol korinthusbeliekhez írt I. levelének 13. részében a következő a három isteni erényről: „¹ Ha emberek vagy angyalok nyelvén szólok is, szeretet pedig nincsen bennem, olyaná lettem, mint a zengő érc vagy a pengő cimbalom. (...) ⁴ A szeretet hosszútűrő, jóságos; a szeretet nem irigykedik, a szeretet nem kérkedik, nem fuvalkodik fel, ⁵ nem viselkedik bántóan, nem keresi a maga hasznát, nem gerjed haragra, nem rója fel a gonoszt, ⁶ nem örül a hamisságnak, de együtt örül az igazsággal. ⁷ Mindent elfedez, mindent hisz, mindent remél, mindent eltűr. ⁸ A szeretet soha nem fogy el. (...) ¹³ Most azért megmarad a hit, a remény, a szeretet, ez a három; ezek közül pedig a legnagyobb a szeretet.”

- Milyen összefüggést látsz a az idézett bibliai szöveg és a színjáték szerkezete között?
- Hogyan értelmezed a Ferenc és rendtársai egymás között használt köszöntését: „*Sursum corda! – Emeljük föl a szívünket!*”

Fides, Spes, Caritas (gör. Pisztsiz, Elpisz, Agape – azaz hit, remény és szeretet) az ókorban személynevek voltak, s így hívták Szt. Zsófia (bölcesség) leányait is. (A hagiográfiában is vitatott, hogy valós személyek voltak-e, vagy csupán a legfontosabb erények allegóriái. A teológia patrónusaiként is tisztelték őket. Kultuszuk a reformáció, ill. a tridentinai zsinat liturgiai szigorításai miatt szűnt meg, a lengyeleknél azonban ma is virágzik, és a 20. sz.-i szlovák szakrális néphagyomány is számon tartja.)

- A szív és a kereszt mint a szeretet és a hit képi felidézője nem szorul különösebb magyarázatra. De miért válhatott a **horgony** a remény allegorikus megszemélyesítőjének attribútumává. Mi az a tapasztalati alap, amely alkalmassá teszi erre a szerepre?

Balról jobbra haladva: a szeretet, a hit és a remény allegorikus szoborcsoportja az egri bazilika tünpanonja fölött. (Marco Casagrande olasz szobrász, 1833–1837) →

A SZÍNHÁZI KÉP, A SZITUÁCIÓ ÉS A DIALÓGUS KÜLÖNÖS EGYMÁSRA VONATKOZTATÁSA

Az I. rész közepén egy reális játék keretében ágyazva (itt Ferenc apja, a posztókereskedő Bernardone oktatja kisebbik fiát, Angelót a kereskedés fortélyaira) a csata utáni fogságból kiváltott, sebesült Ferenc az ágyán fekvé **lázálmodásokat** vizionál.

Pohárköszöntő

POLGÁR: Gyűlöllek, mert nemesember vagy. Éltesse az Isten!
 NEMES: Gyűlöllek, mert harácsolod a pénzt. Egészségünkre!
 POLGÁR: Moeskollak, mert híres a neved. Sokáig élj!
 NEMES: Eltaposlak, mert alacsonyabb vagy. Viszont kívánom neked is!
 (...)
 KOLDUS: Egy falat kenyeret, irgalmas alamizsnát!
 NEMES: Kapjátok a napfényt, az esőt, a szelet! Dögöljete meg!

- Mi adja a szöveg különösségét, s hogyan jelenik meg ez színpadi képen?

Az utolsó kenet

PAP: Akarod-e megbánni a te összes bűneidet?
 HALDOKLÓ: Akarom.
 PAP: Akarod-e jóvátenni a te bűneidet, és akarod-e szétoztani a te vagytonodat mindazok között, akiket rászedtél, becsaptál, megkárosítottál?
 HALDOKLÓ: Nem akarom. Mindenemet ráhagytam a rokonokra.
 PAP: Ego te absolve... (= Feloldozlak a te bűneid alól.)
 ROKONOK: (zsolozsmázva) Átkozott légy, hogy csak ennyit hagytál. Átkozott légy, hogy csak ennyit szereztél.

- Hogyan vonatkoztatja egymásra a darab szerzője a gyónási szituációt, illetve az abban elhangzó szokásos szövegeket?
- Miért változik meg a szituáció egyébként megnyugvást adó hangulata?

Élet születik

ASSZONY: Jaj! Jaj, öt napja, öt éve, ötödik évszázada vajúdok!
Jaj, világra se jött, és meggyilkol ez a gyermek!
BÁBA: (*sipítva*) Túrj! Erőlködj! Szenvedj!
Isten megadja a te békéd.
ASSZONY: Miféle békém lehet Istentől, ha gyermeket ad,
aki szétszakítja a testem! (...) Csapjátok a falhoz!
Én a világot nem szaporítom! (*Megszüli a kést*)
BÁBA: (*sipítva felemeli*) Fiú! Fiú! Fiú!

- Hogyan tágítja ki az időt a szöveg?
- Milyen viszonyban áll dialógus, a szituáció és az evangéliumi „fiú születik” ígéret?
- A kép alapján állapítsd meg, milyen színházi eszközökkel érzékelteti a rendező a szituáció szürrealitását!

Ragály

ÉRSEK: Vidd az aranyam, vagy meghalok! Rabolj ki!
RABLÓ: Én téged ki nem rabollak. Te engem már kiraboltál.
ÉRSEK: Jelölj meg engem a kereszt jelével, útonálló!
RABLÓ: Én téged meg nem jelöllek, mert nem aszerint élsz.
ÉRSEK: Csókolj meg engem!
RABLÓ: Azt megtehetem.
Összeölelkeznek, majd rémülten szétugranak.
RABLÓ: Segítség! Leprás!
ÉRSEK: Bélpoklos! Elkaptam tőle a leprát!
SZÉP LÁNY: (*eszélősen vihog*) Merő rothadás vagyunk mind!
Házakat a leprának! Bélpoklos országot akarunk!

- Milyen viszonyban állnak egymással az érsek és a rabló szavai és tettei? Mi a furcsa bennük?
- Mivel magyarázod a Szép lány különös szavait és viselkedését? Hogyan viszonyul az előző két szereplőhöz?

Az alábbi triptichon Hieronymus Bosch (1450–1516) táblaképe, *A gyönyörök kertje*. Van-e köze a színhátek látomásképeihez? Hogyan jelenik meg rajta a szürreális (valóság feletti, valóságon túli) és a groteszk (két vagy több össze nem egyeztethető dolog egymásra vonatkoztatása közös értelmezési keretben) mint látásmód?

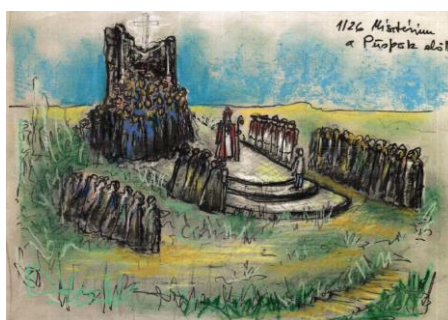
A képhez közelebb visz, ha átgondolod az alábbiakat:

erény és bűn;
igazság (tudás) és hit;
fantázia
új felfedezések izgalma,
félelmek, bizonytalanság
→ ← vallási kötöttségek
biztonsága;
háborúk;
boszorkányégetések;
alkímia és orgiák kora;
hal = sátáni gonoszság;
virág- és gyümölcszedés
= nemi érintkezés;
Ferenc darabbeli szavai:
„végtelen éjféli”

Az előadás játéktérének és látványvilágának tervezője Gyarmathy Ágnes volt.

- Az alábbi egymás mellé helyezett képek (három vázlat, díszlet a próbán és előadókép) segítségével fogalmazd meg, mi szükséges a színházban ahhoz, hogy a tervből díszlet, majd látvány legyen!

ASSISI SZENT FERENC, AZ IRODALOM ÉS SZOKÁSOK, HAGYOMÁNYOK

Egyszerű ima és bölcsélet

Uram, adj türelmet,
Hogy elfogadjam amin nem tudok változtatni,
Adj bátorságot, hogy megváltoztassam,
Amit lehet, és adj bölcsességet,
Hogy a kettő között különbséget tudjak tenni.

Uram, tégy engem békéd eszközévé,
hogy szeressek ott, ahol gyűlölnek,
hogy megbocsássak ott, ahol megbántanak,
hogy összekössek, ahol szétválasztás van,
hogy reménységet keltsek, ahol kétségbeesés kínoz,
hogy fényt gyűjtsak, ahol sötétség uralkodik,
hogy örömet hozzak oda, ahol gond tanyázik.

Ó Uram, segíts meg, hogy törekedjem,
nem arra, hogy megvigasztaljanak,
hanem hogy én vigasztaljak,
nem arra, hogy megértsenek,
hanem arra, hogy én megértek,
nem arra, hogy szeressenek,
hanem hogy én szeressek.

Cantico di Frate Sole

(...)
Laudato sie, mi' Signore cum tucte le Tue creature,
spetialmente messor lo frate Sole,
lo qual è iorno, et allumini noi per lui.
Et ellu è bellu e radiante cum grande splendore:
de Te, Altissimo, porta significatione.
(...)

Áldott légy, Uram, s minden alkotásod,
Legfőképen urunk-bátyánk a nap,
Aki a nappalt adja és aki ránk deríti a te világosságod
És szép ő és sugárzó, nagy ragyogással ékes:
A te képed, Fölséges.

(Sik Sándor fordítása)

Erre a linkre kattintva Pál József *Assisi Szent Ferenc Istendicsérete: fordítás és értelmezés* c. tanulmányát olvashatod el.
(In: Tiszatáj, LV. évf. 12. szám, 2001. december, 67–76. pp.)

https://epa.oszk.hu/00700/00713/00124/pdf/tiszat_j_EPA00713_2001_12_067-076.pdf

Betlehem állítása

Ahol pedig ránk ér a karácsony, ott példát adunk a gyermek emlékezetére. Jászlat állítunk a kisdednek. Egy istállóban felállítom a betlehemet ökrökkel és báránnyal, szamarakkal. Mert Isten úgy jött miközénk, hogy szegény és gyenge és kicsi lett, és a történelem kezére adta magát. Jászlat állítok, hogy az emberek emlékezzenek, és ugyanezt cselekedjék karácsony idején.

CARLO GOLDONI

Két úr szolgája

A Soproni
Petőfi Színház előadása

A SZERZŐRŐL

Carlo Goldoni (1707–1793) Velencében született, 1731-ben Padovában fejezte be jogi tanulmányait, s Velencében el is kezdett praktizálni, de életútját a színház iránti gyermekkori rajongása határozta meg.

Közjátékokkal, verses tragikomédiákkal indul, majd komédiákkal folytatja, s már nem a kor szokása szerint rögtönzött szövegekkel, állandó szerepekkel (commedia dell'arte), hanem teljesen kidolgozott, megírt darabokkal.

1752-től kezdve hivatásos színházi szakember, 1753 és 1762 között a San Luca Színházban dolgozik, ünnepezt szerző. 1750 és 62 között írja számos kiváló komédiáját: *Mirandolina* (1753), *A terecske* (1756), *A bugrisok* (1760), *A chioggiai csetepaté* (1762).

1762-ben Goldoni elhagyja Velencét, s Párizsba megy, ahol 1771-ben azonban nagy sikert arat *A jótékony zsémbes* című komédiájával. 1783 és 1787 között elkészíti munkássága számvetéseként *Emlékezések* című munkáját. A forradalom győzelmekor megfosztják a királyi apanasztól, szegénységben hal meg 1793-ban.

A *Két úr szolgája* című darabot 1746-ban Milánóban mutatták be. Első változatában még nagy szerepet kapott a rögtönzés, a teljes szöveget 1753-ban adta ki Goldoni. A műben a karaktereken túlmenően alapvető fontosságot nyer a játék ritmusa, tág teret kap az improvizáció. Több tekintetben visszautal a commedia dell'artéra: tréfáival, félreértéseivel, váratlan fordulataival, az álruhával mint fontos kellékkel. A dialektusok használata is a hagyományokra épül: az eredetiben Pantalone velencei dialektusban beszél, Truffaldino bergamóiában, a doktor latin idézeteket használ.

A FELHASZNÁLT ÉS MEGHALADOTT HAGYOMÁNY: A COMMEDIA DELL'ARTE

A **commedia dell'arte** (olasz 'művészet, mesterség színjátéka', 'hivatásos színjáték') itáliai, népi eredetű és jellegű rögtönzött színjátéktípus, mely valószínűleg még az ókori atellana-játék hagyományából alakult, virágkorát a 16-18. században élte. Előadói hivatásos vándorszínész társulatok voltak, melyeknek színészei a társulatok vezetőinek irányításával közösen dolgozták ki az előadás néhány oldalas **cselekményvázlatát** (canovaccio), amely dialógusokat nem tartalmazott, azokat az előadók alkalomról alkalomra szabadon rögtönözték, miként a zene- és táncbetéteket, akrobatamutatóványokat és bűvészszerűket is. A commedia dell'arte jellemző előadásmódja a **jelenetező technika**, mivel a szűk színpadon csak kevés szereplő fért el, ezért a változatlan helyszínen az egymás után érkező szereplők vitték előre a cselekmény menetét. A cselekményt gyakran szakították meg **lazzik** (bohóctréfaszerű közjátékok), amelyek során a **zannik** megpróbálták a közönséget szórakoztatni tréfákkal, mutatóványokkal. A darabok tematikája a régi sémákhoz igazodott: legtöbbször egy – számos nehézség árán a házasság révébe érkező – **ifjú párról** szólt.

Az alábbi előadasképek segítségével derítsd ki, hogyan idézi meg a mai színházi játék a hagyományos színjátéktípust!

- Mi a szerepe a dobogónak, a kettős függönynek, ill. a hátsó, festett kulisszának?
- Hányféle kanavász jelenik meg háttérként, mit jelölnek?
- Kik viselnek álarcot a játék során? Milyen hagyománya volt ennek a megkülönböztetésnek?
- Igaznak találod-e az állítást, miszerint a játék középpontjában a fiatal szerelmesek egymásra találása áll?
- Melyik kép igazolja azt a kapcsolatot a commedia dell'arte színjátékkal, amely közjátékszerű bohóctréfák szerepére utal?
- Mire utal a Goldoni-darabbeli Truffaldino, ill. a színházi előadásban Arlecchinóként megjelenő szolga öltözete, jelmeze?

Alább a commedia dell'arte néhány szereptípusának leírását olvashatod.

- Párosítsd össze a Goldoni-színjáték szereplőivel: milyen azonosságokat és különbségeket tapasztalsz?
- Melyik leírás nem illik egyetlen szereplőre sem a Goldoni-darabból?
- Melyik itt látható szereplő leírása nem található itt? Mi lehet ennek az oka?

Pantalone

északi típus, gazdag, velencei, zsupori öreg kereskedő; sántít, beteges, mindig panaszkodik; beképzelt, öntelt, szoknyavadász, ám gyakorta felsül, orránál fogva vezetik

Dottore

északi típus, bolognai orvos, ügyvéd vagy jogász; tudálékos, kéjsóvár, aki ékesszólóan beszél, de értelmetlenül

Capitano

déli típus, spanyol, nagyképű, szájhős katona; hihetetlen történeteket ad elő saját hőstetteiről, gyakran akar elcsábítani fiatal lányokat, s ezért megleckéztetik

A zanni-szerepek (mellékszereplők vagy szolgák) a játék fő mozgatói. Közéjük tartozik Brighella eredetileg eszes (északi) paraszt, majd mindenre kapható, agyafúrt fickó. Ötletekben gazdag, találékonny, intrikus, aki bonyolítja a cselekmény fonalát.

Az itt látható képen a Goldoni-darab Arlecchino szereplője látható. (Az eredeti Goldoni-darabban egyébként Truffaldinónak hívják.)

- Mennyiben illik rá az alábbi leírás?

Arlecchino vidám, naiv, többnyire gyámoltalan (északi) parasztleány; kevésbé eszes, leleményes, mint Brighella.

- Az alábbi szereptípusok közül melyeknek a tulajdonságait olvasztja magába a Goldoni-darab Arlecchino-Truffaldinója?

Pulcinella púpos, bűnös hajlamú, illetlen (déli) figura.

Colombina vagy **Fantesca** (északi és déli is lehet) gyakran segítőtársa a szerelmeseknek; kedves, okos, ravasz szolgálólány.

Pedrolino eredetileg a nápolyi történetek ostoba szolgája, később melankolikus, szomorú ifjú. Sajátosan bohócszerű figura, ő az a bátoratlan szerelmes, akin segíteni kell. Később a francia művészetben mint **Pierrot**, a reménytelen szerelmes jelképe bukkan fel.

- Melyek azok a bohózáti elemek a Goldoni-darabban, amelyek Arlecchino figuráján keresztül szüremlenek be a játékba a commedia dell'arte hagyományából?

Lentebb a Goldoni-darab cselekményéből emelünk ki néhány elemet. Hasonlítsuk össze ezeket a commedia dell'arte hagyományos dramaturgiájával. Milyen elemeket, milyen változtatással vesz át Goldoni?

Az első felvonás alaphelyzete

Florindo megölte párbajban Federigo Rasponit, Pantalone üzletfelét, akinek Pantalone eredetileg lánya kezét ígérte. Pantalone lánya és Silvio, Lombardi doktor fia, minthogy immár semmi nem áll boldogságuk útjában, eljegyzik egymást. Az öröm azonban korai, mert váratlanul Truffaldino érkezik, s bejelenti kint várakozó urát, aki nem más, mint a halottnak vélt Federigo.

A vendégek között van Brighella fogadós, aki rögtön felismeri az ál-Federigóban annak testvérhúgát, a cserfes Beatricét, aki azért jött Velencébe, hogy a büntetés elől menekülő szerelmét, Florindo Aretusit megkeresse. Beatrice jövetelének másik oka, hogy pénzt szerezzen: nő lévén, nem rendelkezhet testvére vagyonával szabad akarata szerint, Federigóként azonban elszámolhat Pantalonéval.

Truffaldino Beatrice tudtán kívül egy másik „uraság” szolgálatába is elszegődik, aki ugyanabban a fogadóban száll meg, s nem más, mint Florindo Aretusi. Természetesen ez utóbbi sem tud Truffaldino kettős szerepéről, ami a későbbiekben félreértések sorozatát indítja el...

- Miben különbözik a komédia kiinduló helyzete a commedia dell'arte típusú játékokétól?
- Melyik az a mozzanat, amely túlmutat a cselekvések forgatagában és a szereplők állandó tulajdonságaiban rejlő komikumon?
- Mi a szándéka Beatricének?

A második felvonás bonyodalma

Silvio bosszúra készül. Apja, a doktor próbálja Pantalonét eltéríteni házassági szándékától, de sikertelenül. Pantalone háza udvarán Silvio párbajra hívja ki Pantalonét, ám a Federigónak öltözött Beatrice közbelép, és legyőzi őt, de megkegyelmez neki. Silvio felelősségre vonja Claricét, amiért az nem szereti: bánatában Clarice meg akarja ölni magát, szobalánya, Smeraldina azonban megakadályozza.

- Milyen szerepet játszanak a **bosszú**, az **álsruha**, a **halállal fenyegetés** mint a dramaturgiát működtető cselekményelemek a Goldoni-darabban?
- Mennyiben emlékeztet Smeraldina szerepe a commedia dell'arte hagyományára?

A harmadik felvonás váratlan fordulatai

Behozzák Beatrice meg Florindo bőröndjét, Truffaldino kicsomagol. Florindo hazaérkezik, s megtalálja csomagjában a saját arcképét, amelyet annak idején Beatricének ajándékozott. Truffaldino kínjában azt hazudja, hogy nemrég meghalt urától örökölte.

Beatrice a csomagjában Florindo számláskönyvére bukkan. Truffaldino már kész is a magyarázattal: nemrég meghalt urától örökölte a füzetet. Beatrice zokog a megrázkódtatástól, s felfedi kilétét.

- Melyik a legfontosabb cselekményalakító elem a harmadik felvonásban?
- Milyen következményekkel járnak ezek a fordulatok a játék végkifejletére?

A COMMEDIA DELL'ARTE ÉS A KLASSZICIZÁLÓ BAROKK ÖSSZETALÁLKOZÁSA AZ ELŐADÁSBAN

A színjáték zenei szövetét egy játszóként is fellépő orgonista zenész komponálja mintegy élő zenei aláfestésként a színjáték alatt.

- Hogyan idézi meg a zenész figurája a korszak uralkodó zenei formáit, illetve a művészet és a művész helyzetét az adott kor társadalmában?
- Milyen összefüggést mutat mindez Goldoni társadalmi státusával?
- A képen látható, az előadást lezáró táncstílus mennyiben jelzi, hogy a darab két stíluskorszak határán született meg?

Linn Skåber – Németh Ervin

KAMASZSZÜLETÉS

Soproni Petőfi Színház

2022–2023

JELENETEK

1. Prológus
2. **Nyitány** (doboz)
3. Az egyetlen barát
4. **HÓDESZKA**
5. Pán Péter
6. **RICHÁRD**
7. A komodói varánuszlány
8. **KEMPING**
9. Kamaszszületés (Botticelli)
10. **BALLAGÁSI KÍVÁNSÁGOK** (Gaudeamus...)
11. **BULI A TORNATEREMBEN**
12. Nyaraló helyett
13. **TÜNTETÉS**
14. Síelés (15 évesnek lenni...)
15. **NINA FENEKE** (Gól...)
16. Kóda

PROLÓGUS

Hogy milyen érzés kamaszknak lenni?

Míntha csak valaki átrendezte volna a szobádat a tudtod nélkül, anélkül, hogy megkérte volna rá.

Hirtelen minden ismeretlen, teljesen más, te pedig ott állsz az új szobádat fürkészsze, és arra gondolsz: mi ez a váratlan változás?

Mi történt itt? Hol vannak a játékaim, az érzéseim, a biztonságom és az ismerős illatok? Hová lettek? És ez az új, ez itt az enyém lenne? Hol a régi szobám? És ki vagyok én itt?

Van, aki ezektől a kérdésektől megretten,
más ismeretlen, de kihagyhatatlan bulinak tartja,
megint másnak elege lesz belőle, mielőtt elkezdődött volna.

A felnőttek érdekes életkornak tartják, de nekik könnyű: nem nekik kell átélniük.

Ha velünk jöttök, ezekre a veszélyes vizekre fogunk most együtt kihajózni...

Akkor hát, horgonyt fel!

NYITÁNY

LÁNY: Elegem van. Nem bírom tovább. Leszarom az egészet. Végeztem. Többé nem kell nekem. Lerakom a folyosóra. Megkaphatod. Vidd csak el. Jó állapotú, használt kamaszkor. Ingyen elvihető.
Nem sok. Ennyi az egész, amit itt látsz... Két-három doboz, néhány edzőcipő, pár fel nem használt péntek este... Vidd csak el!
De vigyázz, az egyik doboz nehéz... Az áll rajta: remények. Azt írtam ide, a hátuljára, hogy óvatosan, mert törékeny...

Foglalkozásvezető által irányított beszélgetés:

Kukkantsuk bele ebbe a dobozba, miféle törékeny remények, álmok szunnyadnak benne!

LÁNY: Emlékszel, mondtam, az egész olyan törékeny. Esetleg megpróbálhatod összeragasztani. Talán újra össze tudod rakni. Egész klassz volt új korában... Egész klassz volt annak idején.

AZ EGYETLEN BARÁT

NIMRÓD: A felnőttek azt mondják, hogy az embernek nincs szüksége sok barátira, elég, ha csak egy van. Esetleg tudja valaki Ennek az Egynek a telefonszámát?

HÓDESZKA

Karácsony után

- RICHÁRD: Tisztában vagytok velem, mennyi szeretet van egy drága snowboard-felszerelésben?
Tisztában vagytok velem? Na, akkor elmondom. Karácsony után jöttem rá...
- DRÓNOS: *(berregve belép)* Ez az! Jobb vagy, mint egy Grippen!
- RICHÁRD: *(nevet)* Azért a vezetője nem egy vadászpilóta...
- DRÓNOS: Sikerült, sikerült! Láttátok, hogy leborított?
- ANYA: Tudtam, tudtam, hogy fölborítod a rendet a lakásban! Megmondtam apádnak is, hogy ez lesz... *(Dohog)* Drónt karácsonyra! Repülj ki vele az udvarra, vagy ha nem, hát együtt repültök!
- DRÓNOS: *(berreg, majd behúzza a nyakát)* A francba, a diófa! Apu, leszeded?!

A távcsöves lány érkezik, a csillagokat nézi. Richárd a távcső elé áll, integet

- TÁVCSÖVES: Ne hülyéskedj már! Eltakarod a Szíriuszt! Pedig az a legkülönlegesebb, ikercsillag!
Megvan! A távcső is végre... Tudod, hány karácsonyt és születésnapot vártam rá? *(A drónos felé mozdítja a távcsövet)* Azt a...! Mit keresel a fán?
- GÉPEZŐ: *(belép, leül)* Fedeztetek!
- ANYA: Az nem lehet, hogy még szenteste se lehet együtt a család! Kapcsold már ki azt a rohadt gépet!
- GÉPEZŐ: Mindjárt! Csak beállítom az avatárom!
- ANYA: A micsodát?
- GÉPEZŐ: *(kifelé)* Hosszú! *(A gép felé)* Lőj már, ne bénázz! Még engem szednek le miattad!
- RICHÁRD: Még hogy én béna... Game over!
- KUTYÁS: *(keresve belép)* Totó, Totó! Merre vagy?
- GÉPEZŐ: Vidd már innen, még lepisálja a gépemet! Drágább, mint az életed...
- KUTYÁS: Nem kell félni, kutyuskám, csak a gazdirra hallgass! Jaj, te kis szörmók, úgy örülök, hogy a Jézuska meghallgatta a kérésemet!
- ANYA: Jézuska meg annak örülne, ha levinnéd sétálni a kutyádat!
- KUTYÁS: Ebben a ruhában? *(Illegeti magát a tükör előtt)* Imádom ezt a rucit, már rég kinéztem karácsonyra.

Richárd odalép a távcsöveshez, a kutyás lány felé fordítja a távcsövet

- KUTYÁS: Ne kukkolj már! Rakd fel a fülesed, s dugulj el!
- RICHÁRD: Tényleg egy fülest kaptam karácsonyra anyától.
- NAGYI: Na, ha fülest kaptál volna tőle, azt megemlegetnéd... Fejhallgató az, nem?
- RICHÁRD: Headphones. Szóval a nagytól kaptam, de „anya” felirat állt a csomagoláson... Nagyi kézírásával.
- NAGYI: A szándék a fontos!
- RICHÁRD: Vezeték nélkülit szerettem volna, de nem azt kaptam.
- NAGYI: Azt se tudom, mi az.
- RICHÁRD: Nagynak ötezerbe fáj. De működik. Kiválóan működik. Egészen kiválóan működik.
- DESKÁS: *(felugrik)* Én meg kaptam egy piszok drága snowboard-felszerelést.
- MIND: *(egyszerre fordulnak felé)* Mi van?! Micsoda? Na ne már!
- DESKÁS: Csizma – 76 ezer.
- DRÓNOS: Sisak?
- DESKÁS: 40 ezer.

TÁVCSÖVES: Szemüveg?
 DESZKÁS: 72.
 GÉPEZŐ: Csak a szemüveg 72 ezer?
 DESZKÁS: És van még a deszka is. Nitro Beast. Az potom...
 KUTYÁS: Tudod mit, inkább ki se mondd!
 DESZKÁS: Potom 240 ezer.
 GÉPEZŐ: Megőrültek a szüleid?
 KUTYÁS: De még csak jó snowboardos se vagy!
 DESZKÁS: De az vagyok. És egyre jobb vagyok!
 RICHÁRD: Csak azért, mert jó a felszerelésed...
 DESZKÁS: Oké, az is hozzátesz valamit.
 RICHÁRD: Mennyi is az összesen?
 DESZKÁS: Húha...
 RICHÁRD: Nyugi, már rég kiszámoltam. Az pontosan 428 ezer. Értitek? Még csak nem is ballagásra vagy ilyesmi... És akkor a sibirletet még bele se számoltam.

Körbeállnak, mindegyikük kezében telefon

GYEREK 1: Új hír az iskolai csoportban.
 GYEREK 2: Sínap.
 GYEREK 3: A nagy sínap.
 GYEREK 4: Nagy sínap az iskolánkban.
 GYEREK 5: A szívünkben.
 GYEREK 6: A sínap.
 GYEREK 1: Amelyen majd mindenki részt vesz...
 GYEREK 2: ...mindenki nevetni és siklani fog...
 GYEREK 3: Mert végre kipróbálhatja...
 DESZKÁS: ...az új sífelszerelését!
 GYEREK 5: A lehetőségek:
 GYEREK 6: Snowboard.
 TANÁRNŐ: Hozz magaddal felszerelést és a sibirletedet, vagy vegyél bérletet a pályán!
 GYEREK 1: Sífutás – hosszú túra.
 TANÁRNŐ: Hozz magaddal felszerelést, és ne felejtse el megkérni a szüleit, hogy segítsenek a vakszolásban!
 GYEREK 2: Sífutás – rövid túra.
 TANÁRNŐ: Jó felszerelés és megfelelő öltözet! Soha nem lehet tudni, milyen idő lesz.
 GYEREK 3: És az utolsó választási lehetőség...
 GYEREK 4: Szánkózás az iskola mögötti dombon.
 GYEREK 5: És nejlonzacskóval is szánkózhatunk, ha nincs szánkónk.
 TANÁRNŐ: Hiányzásnak számít, ha nem jössz!

Hirtelen mindenki leül, csak Richárd marad állva

RICHÁRD: És ha én a Philips fejhallgatómmal jelenek meg a snowboard csapatban?!

DESZKÁS: *(feláll)* Tanárnő, mi, akik szánkózni fogunk, az iskola mögötti dombon gyülekezzünk?

RICHÁRD: Szóval érted már, mennyi szeretet van egy drága snowboard-felszerelésben? Érted? Hát pontosan annyi! Egy félmillió felszerelés birtokában nejlonzacskóval a segged alatt szánkózni hódéskázás helyett. Pontosan ennyi!

PÁN PÉTER

Anya azt mondja, olyan vagyok, mint Pán Péter.
Nem igaz. Csak ugyanaz a nevünk.
Engem is Péternek hívnak, de én nem vagyok olyan, mint ő.

Pán Péter egy mesealak.
Pán Péter zöld ruhában és idióta, tollas kalapban jár, naiv és mosolyog. Szinte mindig.
Nekem normális nadrágom, sapkám és edzőcipőm van, és szinte sohasem mosolygok.
Én igazi vagyok. Ez a valóság.

A falovamat Sztellának hívják.
Ötéves korom óta lovagolok rajta. Most 12 vagyok. Elég hihetetlen.
A testem 12 éves, de a szívem nem. A szívem úgy kb. hét és fél.
Ott egyformák vagyunk, Pán Péter és én.

Természetesen most már ciki lovagolni Sztellán.
Már csak a nyaralónk melletti erdőbe lovagolok ki rajta néha.
Sztella vágtazik, én pedig gyerek vagyok.
Az erdő és a gyermekkor sosem ér véget.

Vagy mégis?

Nem hasonlítok Pán Péterre. Próbálok, de nem sikerül.
Szóval nem lovagolok többé. Leviszem Sztellát a pincébe. Ez volt az utolsó utunk.
Nem vagyok hülye. Nem vagyok Pán Péter.
Mindenki bekaphatja.

RICHÁRD

A tér közepén Richárd szobra: mintha egy fekvő gyerekalak fölött térdelne, miközben öklével lesújtani készül az arcára. Hangok kívülről

HAYER 1: Richárd, elég volt!
HAYER 2: Richárd!
HAYER 3: Hagyd abba, Richárd!
HAYER 4: Már eleget kapott!
HAYER 5: Hiszen sír, Richárd!
HAYER 1: Beverte az orrát a földbe. Vérzik.
HAYER 2: Richárd, hiszen a földön fekszik.
HAYER 3: Vigyázz a fejére!
HAYER 4: A francba is!
HAYER 5: Állj már le!

A haverok lépnek be a térbe, a felálló Richárd köré gyűlnek

HAYER 1: Mi a fene van veled, Richárd?
HAYER 2: Állsz és rugdosol valakit, aki a földön fekszik?!
HAYER 3: Hogy vagy képes erre?!

Leguggolnak a megvert gyerek köré

HAYER 1: Jól vagy, Isti? Így hívnak, ugye?
HAYER 2: Szép név.
HAYER 3: Bocsánatot kell kérnünk a haverunk nevében. *(Richárd felé biccent)* Igen, ő az.
HAYER 4: Tudod, nincs hozzászokva, hogy valaki ellentmondjon neki.
HAYER 1: Tulajdonképpen először történik meg. Már épp ideje volt, nem gondolod?

Családi veszekedés

APA: Van itthon bor?
ANYA: Hoztál?
APA: A rohadt életbe, nem a te dógod?
ANYA: Nekem bőven elég a két kölök, azokkal is van meló.
APA: Mér, szerinted én a monyomat lődörgetem a gyárba’?
ANYA: Na, hát ha ott nem is, de a cafkáidnál biztos!
APA: E’ meg hogy a francba gyün ide? Megin’ szétszívtad az agyad?
ANYA: Csak neked lehet öröm az életedbe? Valami nekem is jár, nem? Gürizek látástól vakulásig... Legyen kaja neked meg a nagyobbik kölöknek, ha azt is hazaeszi a rossebb a havergyaitul.
APA: A kisebbikre meg nincs gondod, mi? Mer az én nevemet viseli... Richárd! Má’ azt is rühelled!
ANYA: Rühelli ám a...
APA: Hogy beszélsz, te! Mára még nem vótál megtakarva...
ANYA: Hát akkor gyere, gyere...
APA: Hogy az a...
ANYA: *(átöleli a kis Richárdot)* Te vadállat! A gyereket ne! Üss inkább engem!

A báty

BÁTY: *(belép)* Fater elment?
ANYA: El. Vissza se jön többet.
BÁTY: *(a kis Richárdnak)* Ez is miattad van, te kis szaros!
ANYA: Hagyd már, mit tehet ő róla?! Azt se tudta, miért verik... *(Kilép a képből)*

Megmozdul az Isti körül térdelő haverok csoportja

HAYER 1: Kábé úgy, ahogy te se tudtad ma, Isti.
HAYER 2: Csak jött szembe a Richárd...
HAYER 3: Ahogy velünk szembe vagy két évvel ezelőtt...
HAYER 1: Ott állt négy potyautas halacska, aki egy cápára vágyott, hogy rácuppanhasson.
HAYER 4: Még ha szomorú cápa is...
HAYER 1: Bármilyen cápa megteszi, ha szükséged van egyre, hogy ráakaszodj, és félelemben tartsd a világot.
HAYER 2: Így lettünk egy csapat...
HAYER 3: Azért lettünk, hogy Richárd a legjobban hasonlíthasson az apjára...
HAYER 4: ...És így ne hiányozzon neki annyira.
HAYER 1: De most elegendem van. Rohadtul elegendem van. *(Richárd felé)* Tűnj el, Richárd! Végeztem veled. *(Istinek)* Hazakísérhetlek, Isti? *(Feltápaszkodik)* Ezt kellett volna mondanom. *(Elindul Richárd felé)* De inkább vállon veregettem Richárdot...

A haverok gyorsan feltápaszkodnak

HAYER 2: Klassz vagy, Richárd!
HAYER 3: Hogy betojt a srác!
HAYER 4: Na, húzzunk!

Richárd és a haverok nevetve kiszaladnak

HAYER 1: *(kifelé indul)* Én is együtt nevettem vele és a többiekkel... *(Visszafordul az üres kör közepe felé nézve)* ...Hagytam, hogy Isti egyedül tápaszkodjon föl. Aztán befutottam a háztömbök közé a többiek után.

A KOMODÓI VARÁNUSZLÁNY

A lány lép be, tükröt tart maga elé. Nézi magát, végighúzza az ujját a szemöldökén.

Hm. Ez van. Kócos a szemöldököm, nagyon kócos és rövid.

Valaki egyszer mesélte, hogy Marilyn Monroe sminkeseinek naponta nyolcvan szemöldököt kellett lerajzolniuk papírra, hogy gyakorolják a tökéletes formát. Fogadok, az enyém kb. úgy néz ki, mint a kettes számú vázlat a tökéletes felé vezető sorban.

De hol is tartottam?

Ja, igen.

Ha *leguggolok*, így, akkor nem tudok felállni. Semmi esélyem rá. Itt maradok *ülve*. Csak körbe-körbe tudok gurulni, akár egy lusta foka. Így aztán *négykézlábra állok*, s onnan tovább... És ahogy itt állok négykézláb, úgy érzem, sok a közös vonásom a komodói varánusszal.

Ismeritek? A komodói varánuszt... Szerintem ez a legborzalmasabb állat a földön.

Görbe hát, dülöngélő járás, karikalábak és baktériumokkal fertőzött száj – akárcsak az enyém a fogszabályzóm miatt. Igen, kifejezetten hasonlítunk, a komodói varánusz meg én.

Én nem harapok, de

...hetekig tudom gyötörni anyát a hallgatásommal,

...a mogorva megjegyzéseimmal és a

...rövid válaszaimmal, amíg csak össze nem roskad.

Mint a komodói varánusz által üldözött édes kis afrikai gnú...

De nem harapok bele, mint ez a szemét állat a gnúba...

Én általában bocsánatot kérek.

Na, így. *Felállni!*

Mi van még? Ja, a hajam. Sose volt hosszú hajam, mint a többi lánynak az osztályban, mert szinte alig nő. Ráadásul leírhatatlanul nyamvadt színe van: világosvörös – bézs beütéssel. Mint egy rühes, beteges macskának a hátsó udvarban.

Egyszóval: nem vagyok aranyos, nem menstruálok, nincs mellem, se stílusom.

Szinte állandóan zavart és szégyenlős vagyok, és leginkább valakinek a háta mögött szeretek állni, de nem mindig van valaki a közelben, aki mögött elbújhatnék. (*Kifelé indul, visszafordul*)

Ja, és még valami...

Néhány negyven körüli nő azt mondta nekem egyszer, hogy csak most kezdték el megkedvelni önmagukat. Én nem vagyok ilyen hülye... Eldöntöttem: most kezdem el.

Ki szeretné ezt a lányt, ha én nem?

KEMPING (NASI HÁROMEZERÉRT)

Kempingben

- LÁNY: *(baktatva lépdél)* Nem is fáj a lábam. Egyáltalán nem. De jól csinálom, ugye? Éppen csak befásliztam a bokámat...
- ANYU: Jézusom, mi történt veled? Alig érkeztünk meg a kempingbe...
- LÁNY: Itt egy kő, ott egy kő...
- ANYU: Ez a nyaralás is jól kezdődik! Tavaly én ficamítottam ki a bokámat, most meg...
- LÁNY: Jól jönne a mankó, amit akkor kaptál.
- ANYU: Apád már így is elhúzta a száját, hogy mennyi csomagot kellett bepakolnia a kocsiba.
- LÁNY: De azért a pecabotnak még jutott hely.
- ANYU: *(nevet)* Hát arra inkább ne támaszkodjál! Jut eszembe, láttam azt a helyes srácot, aki tavaly is itt dolgozott a kempingben...
- LÁNY: Krisztián? Csak nem...
- ANYU: De, de, most is itt van. Emlékszem, milyen sokat kártyáztatok.
- LÁNY: *(ábrándosan)* Minden este.
- ANYU: És írtatok a pontokat...
- LÁNY: Pedig nem is azok voltak a fontosak...
- ANYU: *(átöleli)* Jaj, te, átláttam én a szitán! Ha nem érték el az aznapra kijelölt játékpontokat, hát másnap is visszajött...
- LÁNY: Idén nem fog.
- ANYU: *(nevet)* Ugyan, fogtok ti még ezen a nyáron nagyokat fürödni!
- LÁNY: De hát anyu, nézz rám: kishordó bikiniben!

Strandon

Lilla sétál át a színen

- KRISZTIÁN: *(füttyent)* Nem rossz a bikinid!
- LILLA: Vegyem dicséretnek?
- KRISZTIÁN: Akár. Még nem láttalak itt.
- LILLA: Lilla vagyok. Tegnap érkeztünk az unokatesómmal.
- KRISZTIÁN: Messziről?
- LILLA: A hegyekből.
- KRISZTIÁN: Akkor szükséged lesz egy úszómesterre.
- LILLA: Ezt miből gondolod?
- KRISZTIÁN: Biztosan jobban sielsz, mint úszol.
- LILLA: Van benne valami. És kit ajánlanál?
- KRISZTIÁN: Ha beérnéd velem...
- LILLA: Miért is ne! Jöhet az első lecke.
- KRISZTIÁN: Irány a víz!

Lány jön bicegve

- LÁNY: *(integet)* Hahó, hahó!
- KRISZTIÁN: Hóhahó!
- LILLA: Ismered?
- KRISZTIÁN: Tavaly együtt lógtunk itt a kempingben. *(A Lánynak)* Mi van a lábaddal?
- LÁNY: Fásli. Találkoztam egy kövel.
- KRISZTIÁN: Akkor most nem jöhetsz a vízbe?
- LÁNY: Hát, nem nagyon...
- LILLA: Le se vetkőzhetsz?
- LÁNY: Nincs sok értelme. Kell valakinek valami a büféből?

LILLA: Jaj, ne fröcskölj!
KRISZTIÁN: Jobban emeld ki a karodat!
LÁNY: Kell valakinek valami a büféből?
LILLA: Eressz már, még leszakítod a bikinim pántját!
LÁNY: Hé, vegyek neked valamit a büféből?
LILLA: Na, tessék! Kösd meg, légy szíves!
KRISZTIÁN: Ezer örömmel.
LÁNY: Hahó, megyek a büfébe...
LILLA: Azt hiszem, a büfés lány neked beszél. *(Nevet)*
LÁNY: Hozzak neked valamit?
KRISZTIÁN: Nem. Nem kell.
LÁNY: Hát nem érted? A „Hozzak neked valamit a büféből?” nem azt jelenti, hogy „Hozzak neked valamit a büféből?”. Hanem azt, hogy „Szard le a lányt, Krisztián! Hiszen tavaly mi lógtunk együtt. Kérdezd meg, hogy van a lábam! Gyere inkább velem kártyázni, mint amikor még nem volt itt ez a hülye csaj. Krisztián, gyere ide...”

Krisztián lassú léptekkel elindul felé, mintha alvajáró lenne, hasonlóan kering a Lány is

LÁNY: Gyere ide, és csókolózzunk!
KRISZTIÁN: Hogy van tulajdonképpen a lábad? Még mindig ugyanúgy fáj? Talán megpróbálhatnál bejönni egy kicsit a vízbe.
LÁNY: Miért is ne? Nem muszáj bikinire vetkőznöm. Csak felhajtom a nadrágom...
KRISZTIÁN: Vagy inkább szard le az egész fürdést, csak üljünk a sziklaszirten, ahol ülni szoktál...
LÁNY: Ó, szóval tudod, hogy ott szoktam ülni? Nem voltam biztos benne, hogy láttál.
KRISZTIÁN: Én mindig látlak téged. *(Kezét nyújtja)* Csókolj meg!
LÁNY: *(megfogja Krisztián kezét)* Én tulajdonképpen még soha nem csókolóztam...
KRISZTIÁN: Hmmm...
LÁNY: *(elismerően)* És milyen jól csinálom.
KRISZTIÁN: *(magához vonja)* A legjobban csókolsz az egész kempingben...
LÁNY: ...sőt az egész országban. *(Lilla felé kiáltva)* A hegyeket is beleértve.

Az apartmanban

Kopogás. A Lány és Krisztián hirtelen elengedik egymás kezét

ANYU: Á, te vagy az, Krisztián.
LÁNY: A francba! A sántítás...
ANYU: Gyere csak beljebb!
LÁNY: Istenem, hagyd, hogy most kimondja, hagyd, hogy azt mondja: „Szeretlek.”
ANYU: Szólok neki.
LÁNY: Vagy csak azt, hogy: „Kártyázunk?”
KRISZTIÁN: Mit gondolsz, Lilla és én kölcsönkérhetjük a gumimatracodat? Mivel te úgysem fürdesz, úgy értem.
LÁNY: Igen, persze.
KRISZTIÁN: Fel van fűjva?
LÁNY: Nincs.
KRISZTIÁN: Fel tudod fűjni?
LÁNY: Igen.
KRISZTIÁN: Köszö. *(Lassan távolodik)*
LÁNY: Krisztián vedd el a matracot tőle. Nem ülhetnél inkább rajta te?! Mert benne van minden lélegzetvételem. Szinte minden leheletemet belefűjtam, amim volt. Feküdj rá, és simulj hozzám, Krisztián!

A strandon

TÖMEG: Vigyázz!
Egy cápa!
Ott van!
Segítség!
Ott az uszonya!
Segítség!
Úristen!
Csupa vér minden!

Krisztián és a Lány egymás mellett ülnek, fogják egymás kezét

LÁNY: Borzalmas...

KRISZTIÁN: Az első fehér cápa-támadás a Balatonon...

LÁNY: Lillát is elkapta...

KRISZTIÁN: Igen. Csak a piros pöttyös bikinije maradt meg belőle...

LÁNY: A pöttyök se látszottak a vértől...

KRISZTIÁN: Senki sem fürödhet, mindenkinek a parton kell maradnia.

LÁNY: *(feláll Krisztián mellől)* Veszek egy ásványvizet. Kérsz valamit a büféből?

KRISZTIÁN: *(nem moccan)* Inkább veled megyek.

LÁNY: *(visszanéz)* Nem így lesz. Soha nem lesz így. Inkább elbicegek a büfébe, és veszek magamnak még egy kólát meg valami nassolnivalót úgy 3 ezerért. Úgysem vetkőzöm le a nyáron.

KAMASZSZÜLETÉS

Megvan a festmény? Botticelli? Vénusz születése?
Amikor a gyönyörű testű, klassz didkós szerelemistennő kilép a kagylóból.
Most képzeld el, hogy én állok modellt Botticellinek,
és engem fest le Vénusz helyett, ahogy kilépek a fürdőkádból.
Na?

Igen, szoktam néha fürödni is, mert egyébként
sonka-, benzin-, keresztesvipera-, ázottkutya-, rothadógyümölcs- és
sokáig eldugott nyirkosruha-szagom van –
és mindez csak a hónom alatt.

Mitesszerkoszorú van az orrom körül,
és olyan pattanásaim, hogy az órátat hozzájuk igazíthatod.
17.45-kor jelenik meg minden pénteken, fortyog, akár a Vezúv.
A kitörés szombaton, pontosan 18 órakor várható –
mert a barátaimmal akkor találkozom.

Őrülten hosszú lábam van: két vékony lábszár ormótlan cipőben.
Akár egy bohóc. Egy bohóc, ki nem vicces.

És igen: a személyiségem odafigyelést igényel.
Enyhén szólva.
Hangos vagyok, ha csendet szeretnél, és csendes, amikor beszélgetésre vágysz.
Egyszóval:
kiszámíthatatlan, visszataszító és érdektelen vagyok.
Zsíros hajam, ernyedttérfogásom, gyilkos tekintetem és csaholó pofám van,
az egész lényemből árad a frusztráció és a bizonytalanság.

Ma ballagáshoz öltöztem, úgyhogy szeretettel üdvözöllek benneteket.
„Isten hozott!”
De remélem, hamarosan elmentek.
Kicsit el vagyok foglalva.
Épp egy kamaszszületésben vagyok.

BALLAGÁSI KÍVÁNSÁGOK

Felcsendül a Gaudeamus dallama, a fiúk gyülekeznek, sorba állnak, s kezüket egymás vállára téve elindul a ballagási menet

FIÚ 1: Hogy mit kérek a ballagásomra, keresztapu?

FIÚ 2: Csak azt, hogy érezd magad jól, és fogadd el a kedvességet, amit kapsz, habár nem érdemled meg.

FIÚ 3: Hogy ne szakítsd félbe a nagynénémet, amikor beszél, és ne csinálj belőle hülyét az egész család előtt.

FIÚ 4: Hogy ne neved ki anyát, amiért szelektíven gyűjti a szemetet.

FIÚ 1: *(visszajön középre)* Ne üvöltözd káromkodva, hogy minden menekült terrorista, noha egyiket se találkoztál, és nem ismered Alit és Mohamedet, akik keményebben dolgoznak, mint bárki más közülünk az osztályban.

FIÚ 2: *(az egyik sarokban valaki felé)* Ne kiabáld vöröslő fejjel, hogy Brüsszel, amikor azt se tudod, merre van a térképen.

FIÚ 3: *(a másik sarokban valaki felé)* Ne szekálj azzal, hogy kezdjek el edzeni, nehogy olyan puhány legyek, mint az apám.

KERESZTAPU: *(kitárt karokkal a középben álló fiú elé lép)* Á, gratulálok öcskös!

FIÚ 4: Ne vágj olyan keményen hátba, amikor találkozunk, és ne kérdezd, van-e már barátnőm, vagy talán egy kis buzi vagyok-e.

FIÚ 1: Ne úgy neveld az unkaesóimat, hogy rád hasonlítsanak.

FIÚ 2: Hogy költözz el a Himalájára, az Antarktiszra vagy a Góbi-sivatagba.

Újra megszólal a ballagónóta, a Gaudeamus.

Az egyik fiú ünnepélyes léptekkel érkezik, s a keresztapu elé áll

FIÚ 3: Ja, és ezen kívül? Talán – de ez maradjon kettőnk között – pénzt, iPhone-t és szórt a golyóimra.

BULI A TORNATEREMBEN

Zene. A lányok táncolnak a kör közepén, a fiúk a sarokban állnak zsebre vágott kézzel.

KICSI N: *(a lányok felé bámul)* Jó a zene.
PETI: Mit mondasz? Nem hallom. Nagyon hangos a zene.
KICSI N: *(a fülébe)* Éppen azt mondom.
PETI: Ja, tényleg.
NAGY N: Nézzétek a csajokat, pizok jól nyomják.
KRISTÓF: A nyakamat teszem rá, hogy ezt a figurát még sohase táncolták.

Peti ringatni kezdi magát a zene ütemére

PETI: *(utánozza a lányokat)* Figyeled, milyen könnyedén csinálják?
NAGY N: Ja, mint a lepkék.
PETI: Mintha nem is lenne testük.
KRISTÓF: *(vigorog)* Pedig nagyon is van. Adélt már ovis kora óta ismerem, de hogy mi történt vele a nyáron?!

NAGY N: Ja, igaz. Kicsit kinőtték magukat.
KICSI N: Nem is olyan kicsit. Pont olyanok, mint a videóklipben.
KRISTÓF: Melyiket nézted: az XXL-est vagy a három ikszeszt?
NAGY N: Hagyd már, kicsi még.
KICSI N: Tudjátok, mit hallottam? Zara a nyáron valami pesti pasival smárolt.
KRISTÓF: A Zara?
KICSI N: Mondjuk, nem biztos, de mondták.
NAGY N: Hm, az nem semmi!

A lányok táncolnak

ZARA: Nem hiszed el! Belezúgtam egy fiúba.
ADÉL: Jaj, de izgi! Hol?
ZARA: Tudod, egész nyáron keresztanyuéknál voltam Pesten.
ADÉL: Uncsitesódéknál?
ZARA: Aha. És a Kriszti elvitt egy szülinapi bulira.
ADÉL: Na-a-a, meséld már!
ZARA: A srác odajött hozzám, mondta, hogy tetszem neki meg minden.
ADÉL: Aztán?
ZARA: Dumáltunk, meg táncoltunk, aztán kimentünk a kertbe, és...
ADÉL: És?
ZARA: És akkor elkezdtünk csókolózni...
ADÉL: Úgy igaziból smároltatok?
ZARA: Aha, legalább egy óráig. Aztán meztelenre vetköztünk és beugrottunk a medencébe.
ADÉL: Na ne-e-e, ezt nem hiszem el!
ZARA: Nem muszáj, ha nem akarod.
ADÉL: Jó, meséld tovább!
ZARA: Pizkosul jól éreztük magunkat! Fröcskölődtünk meg ilyesmi... És akkor a szemembe nézett, és azt mondta: „Talán ma éjjel szerelmes leszek.” Érted?
Adél: Te mázlista!

Anyuka lép oda a fiúkhöz

ANYUKA: Ízlik a fánk? Remélem, a szörpöm is betalált! A kislányom, Zara szedte hozzá a málnát a két kezével. Jaj, rengeteget segített a nyáron, ki se mozdult otthonról. Na, jól van, igazán nem akarom elrontani a szórakozásokat, csak megígértem a tanárnőnek, hogy azért benézek rátok. Ugye, senkit se kell büntiből átküldeni a tanáriba? Milyen helyesek a lányok, igaz? Hogy megnőtték! Már itt sem vagyok...

Peti már az anyuka mondatai alatt is a lányokat nézi, szinte velük együtt táncol

PETI: *(a lányok felé néz elvarázsolva)* Tényleg, mint a lepkék. Nem is értem, Adél mikor tanulta ezt a táncot.
NAGY N: Lehet, hogy mindig is tudta. A lepkéket se tanítja meg senki előmászni a gubójukból.
KICSI N: Egyszerűen csak előbújnak, mintha már begyakorolták volna...
KRISTÓF: Megrebbentik a szárnyukat, és... rohadt jól néznek ki.
PETI: *(a lányok felé)* Ők is. Talán egy titkos tanfolyamra járnak...
NAGY N: ...ahol megtanítják nekik, „Hogyan legyél kúl pillangó azonnal?”

Nevetnek, csak Peti nem veszi le a szemét a lányokról, egyre merészebben táncol

KRISTÓF: *(morog)* Peti, állj le!
PETI: *(oda se figyelve)* Mi van?
KRISTÓF: Peti, hagyd abba! Nem tudsz nyugton maradni?
PETI: Nyugi már! Hiszen a lányok is táncolnak, s ha...
KRISTÓF: *(egyre idegesebben)* Nem. Nem. Nem. Fejezd be! Hidd el, jobb lesz úgy!

Peti oda se figyel

KRISTÓF: Figyelj, Peti! A lányok táncolnak. Ők táncolnak. És tudod, miért? Mert titkos gubótanfolyamra jártak a nyáron, ahol megtanultak mosolyogni, smárolni és táncolni.
KICSI N: Te viszont nem. Te a nagybátyáddal voltál biciklitúrán, és teleetted magad fagyival...
NAGY N: Amit ott, a táncparketten látsz, az nem megy magától!
KRISTÓF: És tudod, mit tanulnak a tanfolyam első óráján?
PETI: Nem...
NAGY N: Hogy sose szabad fánkkal és málnaszörppel a kezükben állniuk, és úgy tenniük, mintha tudnák tartania ritmust!
PETI: Aha.
KRISTÓF: *(Peti vállára teszi a kezét)* De ha ez mégis megtörténik, mondják a tanfolyamon, akkor remélhetőleg van a közelben egy barát, aki szól, hogy mi is valójában a helyzet.
PETI: *(abbahagyja a mozgást)* Oké. Oké.

Nagy N lép oda a táncoló lányok csoportjához

NAGY N: Szia, Adél!

A lányok felé fordulnak, de nem hagyják abba a táncot

NAGY N: Hidd el, semmit se ér, ha jól táncolsz, de közben nyitva van slicced!

Adél összegörnyed, a lányok elé lépnek, felnevetnek, Adél felhúzza a sliccét. Mindenki nevet.

ADÉL: Köszí, hogy szóltál, Nimród! Kicsit ciki, ha nyitva van az ember slicce. De tudod, mi az, ami még ennél is cikibb? *(Csend)* Hogy itt állsz, és a puncimat bámulod.

Döbrent csend. Kristóf lép közelebb

KRISTÓF: Adél!

ADÉL: Igen?

KRISTÓF: Nem hiszem, hogy Nimród a puncidat bámulta. Talán valami más keltette fel a figyelmét... Lehet, hogy a pisiszag? Tudod, ha az ember éjszakánként még mindig bepisil, és vízhatlan matracvédőt használ... Há-á-át...

Csend

ADÉL: *(halkan)* Ezt nem vártam tőled.

Mindenki kilép a játékból, csak Kristóf marad egyedül a körben

KRISTÓF: *(kétségbeesetten)* Ha legalább nem pirult volna el, vagy ne lábadt volna könnybe a szeme. Ha nevetett volna rajta! Ha tudta volna, hogy csak attól félek, a szárnyai hirtelen messzire repítik tőlem.
Az egyetlen, ami eszembe jutott, Zara anyja. Szerettem volna, ha megérkezik, és azt mondja, ki kell mennem büntibe egy fél órára a tanáriba... vagy egy órára, egy évre... vagy még többre.

NYARALÓ HELYETT

- APA: Eljössz velünk a hétvégén a nyaralóba?
JEGOR: Nem, most nem jó.
APA: Na, de miért nem?
JEGOR: Más terveim vannak.
APA: Milyen terveid?
JEGOR: Hát tervek. Csak tervek.
APA: Mégis, mit fogsz csinálni?
JEGOR: Még nem tudom, még nem volt meg a hétvége.
APA: Ne válaszolgass ilyen bunkó módon!
JEGOR: Csak válaszolok, vagy nem?
APA: Ne veszekedj már!
JEGOR: Nem veszekszem. Én csak azt mondom, hogy nem szeretnék elmenni a nyaralóba.
APA: Elárulnád végre, miért?
JEGOR: Rendben, ha mindenképpen választ akarsz, akkor kitalálhatok valamit.
APA: Hogyhogya kitalálhatsz?!
- JEGOR: Tippelgethetek, ha azt akarod... Először arra gondoltam, felugrom Jocoéhoz, mert a szülei nem lesznek otthon. Odajön a többi haver is, és jól érezzük magunkat – tudod, az apjának van egy pincéje, tele kúl borokkal. Kilenc felé majd felhívlak benneteket, ásítok, és azt mondom, hogy lefekszem – addig a többi srác tök csendben lesz, hogy ne jöjjetek rá, hazudok nektek. Utána becsengetünk a szomszédokhoz: két egyetemista csaj, baromi jó fejek – ja, és marhára tetszünk nekik. Igen, előfordulhat, hogy valamelyikünk majd smárol is valamelyikkel. Aztán mi ketten lelépünk. Mármint én meg a csaj, aki baromi jó nő, piszok jó a humora, meg van egy tetkója a nyakán. Dumcsizunk, és közben mondja, hogy tud egy jó helyet a város másik felében, az erődnél. Odamehetnénk. Buszra szállunk, jegyünk nincs, de a csaj megdumálja a sofőrt... Mondjuk, nem nehéz neki akkora dudákkal! Kurva jól érezzük magunkat, és csak azt veszem észre, hogy már a várfalon ülünk, és ő megkérdi, szexeltem-e már. Én lazán válaszolnám, hogy... de valami hülye gombóc megakad a torkomban. Így inkább nem mondok semmit... Akkor megkínál egy cigivel, fűjjük a füstöt, és nézzük a napfelkeltét... Aztán visszabuszozunk. Ti csak késő délután jöttök haza, hát punnyadok egy kicsit a kanapén, s arra gondolok, hétfőn valószínűleg felhívom a csajt, csak akkor el ne felejtsem megkérdezni, hogy hívják. Nem tudom, hogy tényleg így lesz-e, apa. De ha lehet egy tippem...
- APA: Telitalálat! Velünk jössz a nyaralóba!
JEGOR: Basszus! Hogy sose tudom befogni a számat!

TÜNTETÉS

Egyenként felugrálva

- GYEREK 1: Legyen szalámi-illata a hétköznapoknak!
- GYEREK 2: Le a káposztaszagú pasikkal!
- GYEREK 3: Legyen jogom kikapcsolni a tévét, ha anyáék híradót néznek!
- GYEREK 4: Le a hosszú, nyirkos ölelésekkel!
- GYEREK 5: Rendes tízórait!

Skandálva elindulnak középre

- MIND: Sonkát, sajtot, uborkát!
Sonkát, sajtot, uborkát!
Sonkát, sajtot, uborkát!
- GYEREK 7: Nem kell mellé nyálas üzenet!

Skandálva kifordulnak

- MIND: Nem kell nyálas üzenet!
Nem kell nyálas üzenet!
Nem kell nyálas üzenet!
- GYEREK 8: Nem kell!
- GYEREK 9: Hagyd békén a Twitteremet,
Ne posztolj ki gáz képeket!

Skandálva elindulnak kifelé, csak a Lány marad középpütt

- MIND: Hagyd békén a Twitteremet,
Ne posztolj ki gáz képeket!

Tovább skandálva már kívülről

- MIND: Hagyd békén a Twitteremet,
Ne posztolj ki gáz képeket!
- LÁNY: *(anyának halkán)* És anya... ne gyere be a szobámba, mielőtt újra a régi lennél.

SÍELÉS

(15 ÉVESNEK LENNI OLYAN, MINT SÍFUTNI)

Tizenöt évesnek lenni olyan, mint sífutni.
Eddig jól ment.
Jól csúszik, süt a nap, apa bevakszolta a síléceket,
anyának pedig Milka csoki van a hátizsákjában.

De a nyomok hirtelen szétválnak.

Az egyik síléc az egyik irányba siklik, a másik síléc a másik irányba.
Az egyik nyom a gyermekkorod, a másik az azutáni életed...
És a lécek két irányba csúsznak,
te pedig ott állsz, és szétszakadsz.

Mint egy hülye cipó állsz ott, kettétörsz és visítasz:
„Segítség! Itt valami nem stimmel! Itt valaki nem vigyáz a kölykére!
Valaki leszarja a gyerekét, csak mert kicsit megnőtt! Segítség!”

És amikor jönnek, hogy segítsenek –
apa az erős karjával, anya az idegeivel és a Milka csokival –
csak még rosszabb lesz.
Apa cibál, anya sóhajtozik,
és AKKOR elhúznak mellettünk a kül csajok...

...akik szintén tizenöt évesek, de nem visítoznak.
Csak tovasiklanak csendesen, nyugodt botcsapásokkal,
és fanyalogva méregetnek a műszempillás szemükkel,
és ha ők is a gyermekkor és az azutáni élet között állnak,
akkor rohadt jók rejtegetik.

Próbaképp vagányan odavetem: „Helló!”
de látták: egy kettéhasadt alak vagyok.

Anya, apa és én a lányok után bámulunk.
Értjük mind a hárman. Bénán néztünk ki. Ez nem fordulhat elő többé.
Apa vállon vereget, anya megint sóhajt, és letör egy darabot a Milkából:
„Kérsz?”
„Nem, köszönöm.”

NINA FENEKE

A fiúk... 1.

ZARA: *(berohan)* Góóóó!
NINA: *(beszalad)* Gól! Gól! Gól!
ZARA: Olyan rohadt jól néznek ki a fiúk ilyenkor nyáron!
NINA: Hogy lehetnek tulajdonképpen i-i-i-ilyen csinosak, ha?
ZARA: Nina, látod ott azt a nyurga srácot?
NINA: Melyiket?
ZARA: Amelyik az előbb rúgott kapura.
NINA: Csak nem azt akarod mondani...
ZARA: De, de...
NINA: Zara, ez nagyon durva. Csak ebben a félévben szerelmes voltál már Kristófba, Nimródba, Rudiba, Bercibe, Domiba – ja, meg Domi ikertestvérébe! Lehetetlen számon tartani őket!
ZARA: *(nevet)* Már nekem se megy! Lehet, hogy többen is voltak...

Nina feneke... 1.

KRISTÓF: Nina, olyan a feneked, mint két nap érlelte paradicsom farmerba bújtatva!
NIMRÓD: Amikor lefelé jössz az utcán, a hátsód úgy ringatózik, hogy szinte hozzáütődik az utca két oldalához.
KRISTÓF: Nina, a feneked külön életet él!

A fiúk... 2.

ZARA: Mari bátyja ma este bulit rendez. Benézünk hozzájuk?
NINA: Kik lesznek ott?
ZARA: Nem tudom, de... megnézzük és kibeszéljük őket.
NINA: *(nevet)* Boy-spotting?
ZARA: *(összecsapják a tenyerüket egymással)* BOY-SPOTTING!

Hátat fordítanak egymásnak, mintha a fiúkat szemlélnék

ZARA: Ott az, hosszabb frufruval helyes lenne...
NINA: Ha kedvesebben nézne, akkor lenne igazán cuki...
ZARA: Csak el kellene hinnie magáról, hogy milyen helyes, és akkor az is lenne!

Nina feneke... 2.

NIMRÓD: Nina, olyan szép vagy! Megörjítesz, amikor előttem sétálsz.
KRISTÓF: A többi lány csak úgy megy az utcán, de te, Nina, te lengedezel, mint a tavaszi szél...
NIMRÓD: ... és vizet árasztasz...
KRISTÓF: ... meg mindent is...
NIMRÓD: És azt tudod, hogy virágok bújnak elő a hátsó zsebedből, Nina?
KRISTÓF: Tulipánok, rózsák, és olyan sárga izék, amiknek nem tudom a nevét...

A fiúk... 3.

ZARA: Hét felé megyünk, ha jönni akarsz.
NINA: Még jó, hogy akarok! Viccelsz, vagy mi? Persze, hogy menni akarok.
ZARA: Szerintem előbb kisminkeljük magunkat, aztán indulunk. Benne vagy?

Nina feneke... 3.

KRISTÓF: Nina, ez csoda!
NIMRÓD: Ringó feneked hozzáütődik a villanyoszlopokhoz, és...
KRISTÓF: ...És felragyog az utca, mint a bécsi vidámpark.

A fiúk... 4.

ZARA: Akkor benne vagy?
NINA: Naná! Ahogy te elvarázsolod a fiúkat... Mindenben benne vagyok, mindenben, hiszen...

Nina feneke... 4.

KRISTÓF: Nina, tudod, hogy mágikus ingával sétálsz a hátad mögött?
NIMRÓD: Te vagy a nagy Mágus, Nina!
KRISTÓF: Nina, hidd el, nem vagy kövér!

Összhangzat

FIÚK: *(együtt harsányan)* Szeretlek, Nina!
NINA: *(csendesen Zarának)* Hiszen szeretlek.

*Döbbent csend a vallomás után.
Zara nézi Ninát, aki hátrálva elfordul, és kifelé indul.*

KRISTÓF: Amikor a felnőttek szerelemről beszélnek, olyan egyszerűnek hangzik.
Világos.

ZARA: Nina, várj! *(Kiengesztelően utána szalad)*
KRISTÓF: Világos, hogy egyszerű. Hiszen ők felnőttek.
De az a furcsa, hogy nem emlékeznek rá, milyen nehéz is volt...

KÓDA

LÁNY: Olyan vagyok, akár egy sorház.
Olyan házakkal épültem össze, amelyek hasonlítanak rám. Amikkel összetartozom.
Egyformán díszes a kertünk, és egyforma sövényünk van, valamint titkos szabályaink arról, hogyan kell kinéznünk. De belül, itt, legbelül olyanok lehetünk, amilyenek csak akarunk. Olyanok vagyunk, amilyenek.
Szóval, olyan vagyok, akár egy sorház, és fent, legfelül, a fejemben van a padlás.
Annyira szép a kilátás innen...
De a pince még izgalmasabb mostanában, meg kell, hogy mondjam. Olyan, mintha valaki hirtelen kiszellőztetett volna. Korábban nem sokat tartózkodtam idele, de most állandóan itt akarok ücsörögni. Titkos szegletekben ülni, és gondolkodni...

Foglalkozásvezető által irányított beszélgetés:

PINCE = titkos gondolatok, érzések és hangulatok...

LÁNY: És középen áll az én szobám. Itt, a szívemnél. Tipikus kamaszszoba. Itt van minden, amire szükségem van a hétköznapiakban...

Foglalkozásvezető által irányított beszélgetés:

SZOBÁM = hétköznapi szükségletek, amik biztonságot adnak, s otthonossá teszik az életemet...

LÁNY: Szóval itt vannak a zenéim, az álmaim, a barátaim, akik gyakran feljönnek, anya és apa, aki beugrik néha, és képek Tomiról... Tudod, aki... (*Elmosolyodik*)
Egy nap, Tomi, amikor majd nem leszel olyan mogorva, körbevezetlek.
Az egész házban.

Vége